

T.C. MUŞ İL ÖZEL İDARESİ

MUŞ 2006 - 2010 STRATEJİK PLANI

T.C

MUŞ VALİLİĞİ

İL ÖZEL İDARESİ

MUŞ STRATEJİK PLANI

2006 - 2010

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

1. GENEL BİLGİLER	
1.1. MUŞ İLİ.....	
1.2. MUŞ İL ÖZEL İDARESİ	
1.2.1. KURUMSAL YAPI.....	
1.2.2. GÖREVLERİ	
1.2.3. PERSONEL YAPISI.....	
2. STRATEJİK PLANLAMA GENEL ÇALIŞMALARI.....	
2.1. ÇALIŞMA EKİBİNİN BELİRLENMESİ	
2.2. DURUM ANALİZİ.....	
2.2.1. MEVCUT DURUM RAPORLARI.....	
2.2.2. 2005 YILI FAALİYET ÖZETİ.....	
2.2.3. PAYDAŞ ANALİZİ.....	
2.2.4. GZFT (GÜÇLÜ – ZAYIF – FIRSAT - TEHDİT) ANALİZİ	
3. MİSYON – VİZYON VE İLKELER	
3.1. MİSYON	
3.2. VİZYON.....	
3.3. İLKELERİMİZ.....	
4. STRATEJİK AMAÇLAR , HEDEFLER VE FAALİYETLER	
5. GENEL DEĞERLENDİRME.....	
E K L E R:	

G İ R İ Ő

“İŞi doğru yapma ,Doğru işi yapma ”

ÖzdeyiŐi ile aslında her Őey özetlenmektedir. **Stratejik Planlama** bir yasal zorunluluk olarak değil, geliŐen ve küreselleŐen bir dünyanın gereğidir. Başta bireyler olmak üzere tüm kurumlar kendilerinin mevcut durumlarını iyice tahlil edip , geleceklerini planlamalıdır. Yani:

- **Stratejik Planlama ile;** kamu yönetiminde verimlilik, etkinlik tutumluluğun dolayısıyla da performansın artırılması amaçlanmaktadır.

- **Stratejik Plalama ile;** kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve organizasyon yapıları arasında koordinasyonun sağlanması yatmaktadır.

- **Stratejik Planlama ile;** gerekli sayı ve nitelikte personel istihdamı , personelin sürekli kendini yenilemesi, çalışanlarının performansını etkin bir Şekilde ölçen bir sisteme kavuŐturulması, yetki devri ve esneklikle beraber hesap verme sorumluluğunun ve yönetsel saydamlığın güçlendirilmesi; kamu yöneticilerinin ve çalışanlarının politika ve strateji oluşturma kapasitesinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

- **Stratejik Planlama ile;** kamu hizmetlerinin sunumunda kalite anlayıŐının yerleŐmesi ve bu amaca yönelik yönetsel yöntemlerin yerleŐtirilmel sağlanacaktır.

- **Stratejik Planlama ile;** aŐırı merkezi yapı içinde çalışan yapı yerine, sorunlarını algılayan ve anında çözüme giden yerel bir yapıya kavuŐacaktır.

- **Stratejik Planlama ile;** kamu kuruluşlarının, genel olarak politika üretme kapasitesi oldukça artacak sorunları ertelemeyen sistemler oluŐturacaktır.

- **Stratejik Planlama ile;** kuruluşlar varlık nedenlerini (misyon), ulusal plan ve stratejiler çerçevesinde netleŐtirecek, politika ve önceliklerini ortaya koyabilecek performans göstergeleri geliştirmek suretiyle başarılarını ölçebilecektir...

Yukarıda ki bilgiler ışığında uzun ve yorucu bir plan hazırlama dönemi geçiren başta İl Genel Meclisine , İl Özel İdare Genel Sekreteri Ahmet Güngör'e , ve İl Özel İdare personeline, aktif görev alan İl Müdürlerine ve Sivil Toplum Kuruluşlarına sonsuz teŐekkürler ediyorum.

İbrahim ÖZÇİMEN

VALİ

Ö N S Ö Z

Yerel yönetimde reform niteliği taşıyan yeniden yapılanma, öncelikle şahsımı oldukça heyecanlandırmıştır. Bu çalışmalar mevcut yapının hızla değişimini ve verimli çalışmalar üretilmesine imkan vermiştir. Yapılan yasal düzenlemelerle yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılmasında ihtiyaç duyulan hukuksal altyapı tam anlamıyla tamamlanması halinde çalışmalarımızın daha fazla bir hız alacağı kesindir. **Bu nokta da yasal düzenlemelerin tamamlanması varsayımından hareketle rapor hazırlanmıştır.** Ancak gerçekleştirilen yasal reformlar kadar, hayata geçirilmesi de hayati önem arz etmektedir.

Teknolojinin alabildiğine hızlandığı ve yoğunlaştığı, küreselleşme ve bilgi toplumu şartlarında rekabetin arttığı bir ortamda yönetim anlayışı da, vizyonu olan yönetim anlayışına dönüşmüştür. Kamu yönetiminde acil olarak karşılanması gereken olgu, bu yeniliği kavrayacak zihniyet, stratejik tasarım ve organizasyon ortamının inşasıdır.

Son yıllardaki teknolojik gelişmeler yeni teknolojilerin hayatımıza girmesine yol açmıştır. Bu yeni teknolojiler ise dolaylı olarak çalışma hayatında bir takım değişiklikler meydana getirmiştir. Sonuç olarak çalışma hayatı daha karmaşık bir hale gelmiştir. Bu karmaşıklık, devam etmekte olan çok hızlı değişimle birlikte her geçen gün artmaktadır. Günümüzde çoğu kimse, kendi işleriyle ilgili bilgilerin tamamına sahip olduğunu iddia edemez. Bu nedenle, insanlar sürekli olarak öğrenmek ve başkalarının bilgilerinden yararlanmak zorundadır. Kısacası kolektif aklı kullanmak bir zaruret halini almıştır.

Stratejik Planlama, özellikle ikinci dünya savaşından sonra gündeme gelen ve değişik aşamalardan geçen bir yönetim anlayışıdır.

Strateji; Latince yol, çizgi veya yatak anlamına gelen bir sözcük olmasına karşın, “sevk etme, yöneltme, gönderme, götürme, gütmeye” anlamı daha çok karşılık bulmuştur.

Strateji, bilimsel bir disiplin olarak gelişmesini askeri anlamda olmuştur. Askeri anlamda strateji, bir savaşta orduların girişecekleri hareketlerin ve operasyonların tasarlanması ve yönetilmesi sanatıdır.

Bu kapsamda, öncelikle ilimizin mevcut durum analizleri yapılmaya çalışılmış; bulunduğu noktanın tespitine gidilmiştir.

Ardından; neler yapılabilir, nasıl yapılabilir sorularının yanıtları bulunmaya çalışılmıştır. Bu faaliyetler başta İl Özel İdaresi olmak üzere ildeki tüm gerekli kurumlar ciddi özen ve özveri göstermiştir. Stratejik Planlama ile dış ve iç faktörler analiz edilerek ilimizin misyon ve vizyonuna ulaşılmaya çalışılmıştır.

Stratejik planlama, kurumların günü birlik kararlarla değil, iyi analiz edilmiş verilere dayanarak geleceği öngörmek ve bu öngörüler doğrultusunda çalışmalarını planlamayı, uygulamayı, takibini ve değerlendirmesini gerektirmektedir. Dolayısıyla, stratejik planlama ve onun ayrılmaz parçası olan performans ölçümlemesini de beraberinde getirmiştir. Yani kurumlar bu güne kadar elde ettikleri alışkanlıklardan apayrı bir yönetim anlayışına kavuşmuştur.

İşletme teknikleri ağırlıklı bir kamu yönetimi anlayışı kurumlara hakim olmalı. Böylece kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılmasını sağlanabilir.

Bütün bu bilgiler ışığında 2010 yılında ki Muş 'ta asgari olarak;

- Üniversitesi olan,
- Havaalanından Ankara ve İstanbul'a her gün seferler yapılan,
- Karın bir felaket değil Turizm unsuru olduğu,
- 365 gün açık ve güzel yoların olduğu,
- İstihdam konusunda iyi noktalarda olan,
- Göç vermeyi azaltmış bir il,
- Sanayi ve Ticarete temel adımları tamamlamış,
- Genel sağlık hizmet ortamının iyi olduğu,
- Tarım ve Hayvancılığın modern usullerle yapıldığı,
- Nüfus artış hızının ideal sınırlarda olduğu,
- Doğal gazın olduğu,
- Yeşili, ağacı , ormanı artmış,
- Kişi başına düşen milli geliri 3000 Dolar olduğu,
- Ortalama eğitim süresinin 11 yıl olduğu bir il,

bu hedeflere ulaşacağımızı umuyorum.

Son olarak bizlerin çalışma azim ve gayretimizi sürekli olarak artıran ve destekleyen Sayın Valimiz İbrahim ÖZÇİMEN 'e, bu çalışmalarını yürüten İl Özel İdaresi personeli ve diğer kurum çalışanlarına, katkılarını esirgemeyen gerek sivil toplum kuruluşları gerekse saygıdeğer Muş Halkına, planın her alanında aktif görev alan ve raporlayan Endüstri Mühendisi Sönmez TURGUT'a teşekkür ediyorum ve hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Saygılarımla,

Ahmet GÜNGÖR

Genel Sekreter

1. GENEL BİLGİLER

1.1. MUŞ İLİ

MUŞ ADININ KAYNAĞI

Muş'un ilk ne zaman kurulduğu ve adının kaynağı, kesin olarak bilinmemektedir. Muş adına dair pek çok rivayet vardır. Bir rivayete göre, Muş adı, şehre, Asurlulardan kaçarak Muş yöresine gelen İbrani kabilelerinden biri tarafından verilmiştir. Nitekim 1914 Bitlis Vilayet Salnamesinde Muş adının İbrani'ce "Sulak verimli ve otlak" anlamına gelen "Muşa" kelimesinden geldiği ileri sürülmüştür. Muşun, geçmişten günümüze yemyeşil ve sulak bir ovaya sahip olması, bu rivayetin tümüyle asılsız olmadığını, nispeten belirli bir gerçeğe dayandığını gösterir.

Bir diğer rivayete göre Muş adı, İ.Ö. 12 yy. Ege göçlerinden sonra ilk kez Asur kaynaklarında adı geçen ve Yukarı Dicle Vadisine yerleştikleri bildirilen Muşkiler'den gelmektedir. M.Ö.2000'nin ikinci yarısında Orta Anadolu'da Hatti egemenliğine son vererek doğuya doğru genişleyen Muşkiler'in bir kolu Muş yöresine gelerek şehrin temelini atmıştır. Daha sonradan buradan Asur topraklarına girmişlerdir. Asur kaynaklarında İ.Ö. 12-8 yy. arasında adlarından sık sık bahsedilen Muşkiler'in. 12 İ.Ö yy. ilk yarısında büyük bir ordu ile Toros dağlarını aşarak güneye indikleri ve Asur'un sınır kentlerini tehdit ettikleri biliniyor. Bu dönemde Muşkiler'in bir kolu Muş kentini kurarak buraya yerleşmiş olabilirler.

Muş'un kuruluşu ve adına dair diğer bir rivayet ise dini kaynaklıdır. Buna göre, Muş'un Hz.Nuh'un oğlu Yasef'in (Yusuf) torunu Muş oğullarınca kurulduğu rivayet edilmektedir. Öte yandan, Muş Arapça'da "Şeffaf, Parlak" Farsça'da ise "Nehirlerde yolcu taşıyan küçük gemi" anlamlarına gelmektedir.

İlk çağda Muş'u da içine alan bölgeye "Taronit" deniyordu. Bu bölgenin merkezi durumundaki Muşun adı da kimlik kaynaklarda "Taron" olarak geçmektedir. Aynı kelime, İslam çağlarında "Taron" olarak kullanılmıştır.

Kaşgarlı Mahmut'un Divan-ı Lügat-i Türk adlı eserinde yer alan deyimde

*Öldeçi sıçgan muş ayakı kaşır.
Ölecek sıçan kedi ayağı kaşır.*

Buradan da Muş kedi manasına geldiği görülmektedir.

1.1.2. EVLİYA ÇELEBİ'NİN GÖZÜ İLE MUŞ

Van eyaleti hükmünde Van deryası sahilindeki Tahtuvan, subaşılığına iki menzil ve Bitlis'e bir menzil yakındır. Şerefname tarihinin dediğine göre bu Muş şehri, Azerbaycan şehirlerinden bir tanesi idi. Sonra Van deryasının kuzeyinde (Adilcevaz) kalesi yakınındaki Süphan dağında halen mahfuz durup 40-50 senede bir ses duyulur, 70-80 senede bir kere 5- 10 gün kadar Süphan kayasından kuyruğunu çıkarır bir yedi başlı ejder, o asırda fırsat bulup bütün Nemrutluları yiyerek Allah'ın emriyle yine Süphan dağındaki mağarasına girip mahpus kalmıştır. Sonra yine Nemrut lâin kavmine Cenab-ı Hak Muş sahrasında bir büyük fare hâsıl edip bütün Nemrutluları yedirerek Muş ahalisini helak ettiği için şehrin adına (Muş) derler. Muşun çıktığı büyük mağara halen görülür. Bu mağara içinde olan fare ve sıçan başka bir diyarda yoktur. Allah'ın emriyle İskender'in Filkos namındaki hekiminin tılsımı sebebiyle Muş Sahrasında asla sıçan olmaz. Timurlenk Al-i Osman üzerine hareket edince bu Muş şehrini ve kalesini harap, halkını kebab, evlerini türap eylemiştir ki halen haraplı eserleri görülür. Şehir, Muş sahrasının ağzında bir dağın eteğindedir.

1.1.3. MUŞ'UN COĞRAFİ YAPISI

İlimiz Doğu Anadolu Bölgesindedir. 39 29' ve 38 29' kuzey enlemleriyle 41 06' ve 41 47' doğu boylamlarının arasındadır. Yüzölçümü 8196 km²'dir. Türkiye yüzölçümünün yüzde 1,1'ini kaplar.

Muş, doğudan Ağrının Patnos ve Tutak, Bitlis'in Ahlat ve Adilcevaz, kuzeyden Erzurum'un Karayazı, Hınıs, Tekman, Karaçoban, batıdan Bingöl'ün Karlıova ve Solhan, güneyden ise Diyarbakır'ın Kulp, Siirt'in Sason ve Bitlis'in Güroymak ve Mutki ilçeleri ile çevrilidir.

Muş Güney Doğu Toros Dağlarının uzantısı olan Haçreş dağlarının önemli zirvelerinden Kurtik Dağının kuzeye bakan yamaçlarında, Çar ve Karni derelerinin aktıkları vadiler arasında kuruludur.

1.1.3.1. YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ

Muş yüksek ve dağlı bir yörededir. İl alanının yüzde 34,9'nü kaplayan dağlar, Güney Doğu Torosların uzantılarıdır.

Bu dağlar, Alp-Himalaya kıvrım sistemiyle birlikte oluşmuş genç dağlardır. Rakım, genellikle 1250 metrenin üzerindedir.

Genç ve verimli alüvyonlarla örtülü ovalar, il yüzölçümünün yüzde 27.2'sini kaplar. Murat vadisi il topraklarını doğu-batı doğrultusunda parçalamıştır. Genellikle 1500-1700 m rakımlı platolar il alanının yüzde 37.9'nu kaplar.

1.1.3.1.1. DAĞLAR

Güneydoğu Toros Dağları'nın uzantıları Muş il alanını çevreler. Eskiden gür ormanlarla örtülü olan bu genç dağlar, zamanla çıplaklaşmıştır. Muş ilinin başlıca önemli dağları Akdoğan (Hamurpet), Şerafettin, Bilican, Bingöl, Haçreş (Karaçavuş, Çavuş), Otluk ve Yakupağa dağlarıdır.

Akdoğan (Hamurpet) Dağı:

Muş'un kuzeyinde yer alır. Doğrultusu kuzeydoğu-güneybatıdır. Bu doğrultudaki uzunluğu yaklaşık 30 km, genişliği ise kuzey-güney doğrultuda 10 km'dir. En yüksek zirvesinin rakımı 2879 m'dir. Muş'un önemli göllerinden olan Akdoğan (Hamurpet) Gölü bu dağın üzerindedir.

Şerafettin Dağları: Muş il alanının batısını engebelendirir. Büyük bölümü Bingöl ilinde kalan bu dağlar, doğu-batı doğrultulu çok yüksek ve düzenli bir sırt görünümündedir.

Bilican Dağları: Bulanık ve Liz Ovaları arasında yer alır. Doğrultusu kuzeybatı-güneydoğudur. Haçlı (Kazan, Bulanık) Gölünün kuzeybatısında balıksırtı biçiminde uzanan bu dağlar daha sonra düzenli bir biçim alır.

Rakım güneye inildikçe artar. Bilican Dağları, Bulanık ilçesine doğru düzenli biçimde alçalarak uzanır. Burada Laris Tepesini oluşturduktan sonra birden kesilir.

Bilican Dağlarının en yüksek zirvesi 2950 m. Rakımlı, Bilican Tepe (Ziyaret Tepe, Vangesor Tepesi) dir. Diğer önemli zirveleri Avni Kalesi Tepesi (2754 m), Şeyhtokum (2300 m), Karaburun (2500 m) ve Hasan Tepeleridir.

Bingöl Dağları: Muş il alanının kuzey batısında yer alır. Bu dağların büyük bölümü Erzurum ilinde kalır. Doğu-batı doğrultusunda uzanan Bingöl dağları Muş il alanını engemelendirir.

Otluk Dağları: İl alanının ikiye ayırıcısına kuzey batı güneydoğu doğrultusunda uzanır. Rakım genellikle 2000m dolayındadır. En yüksek zirvesi ise 2155 m yüksekliğindedir.

Haçreş (Karaçavuş, Çavuş) Dağları: Muş ilçe merkezinin güney-batısında kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanır. Muş şehri bu dağların önemli zirvelerinden olan Kurtik Dağı (2645 m)'nın kuzeye bakan yamaçlarında kurulmuştur.

Yakupağa Dağları: Muş il alanının güneydoğusunda uzanır. Doğrultusu doğu-batıdır. Muş-Van illeri arasında tabii bir sınır oluşturacak biçimde uzanan bu dağların önemli bölümü Van'dadır.

1.1.3.1.2. PLATOLAR

Platolar il alanının 37,9'nü oluşturur. İl alanının kuzey ve kuzeybatısında yer alan bu platolar Murat vadisinin tavanı ile bu dağların zirveleri arasında sıralanır. Az dalgalı ve kalın bir toprak tabakası ile örtülüdürler. Bol sulu ve otludurlar. Bu nedenle Muş tarımının en gelişmiş dalı hayvancılıktır.

1.1.3.1.3. VADİLER VE OVALAR

Muş ilindeki vadiler Murat Irmağı ve kollarınca açılmıştır. Bu vadilerin en önemlisi Murat Vadisidir. Muş il alanının yüzde 27,2'sini ovalar oluşturur. En önemlisi Muş, Bulanık, Malazgirt ve Liz Ovalarıdır.

Murat Vadisi: İl alanının kuzey batısında başlar. Başlangıçta kuzey güney doğrultulu derin bir boğaz biçiminde olan vadi sonra batıya döner. Bulanık ovasına girer. Vadi tavanı Muş ovasında genişler. Ovanın çıkışında yeniden derinleşir. Murat Vadisi Ulukaya Köyünün güneyinde il sınırlarının dışına çıkar.

Muş Ovası: Türkiye'nin en büyük ovalarından biridir. Alanı yaklaşık 1650 km²'dir. Uzunluğu 80 km, genişliği ise 30 km' yi bulur. Basamaklı bir yapı gösterir. Ovanın güneyini Haçreş Dağları çevirir. Kuzeyde ise Şerafettin Dağları ve bu sıranın uzantıları vardır. Muş ovasının doğu ucunda Nemrut Dağı yer alır. Batı ucunda ise dağlık alanlar vardır. Muş ovası 3. Jeolojik zamanın miyosen dönemi ortalarına kadar bir birikinti iken yer kabuğu hareketleri sonucu bir çöküntü alanına dönüşmüştür. Bu alan sonraki jeolojik dönemlerde yeni alüvyonlarla da örtülerek verimli bir alan durumuna gelmiştir.

Bulanık Ovası : İlin doğusundadır. Yüzölçümü 525,2 km²'dir. Bu ova Murat ırmağı boyunca uzanan ince bir şerit görünümündedir. Genişliği ancak birkaç km. olan ovanın uzunluğu yaklaşık 20 km. kadardır. Bulanık ovasında genellikle tahıl ve bol miktarda koyun ve sığır yetiştirilmektedir.

Liz Ovası : Bilican Dağlarının güneyinden başlar Murat Irmağına kadar uzanır. Yüzölçümü 160 km²'dir. Dalgalı bir yapı gösterir. Rakım Murat Irmağına doğru artar. Geniş kesimi mera olan Liz Ovasında tahıl, koyun ve sığır yetiştirilir.

Malazgirt Ovası: Muş il alanının doğusunda yer alır. Yüzölçümü yaklaşık 450 km²'dir. Murat ırmağı ovanın kuzeybatısında geçer. Malazgirt ovası güneyde Süphan Dağı ve uzantıları ile Van Gölünden ayrılır. Yer yer bu dağlardan inen akarsularca yarılmış olan ova geniş bir bozkır görünümündedir.

1.1.3.1.4. AKARSULAR

Muş il alanı Fırat Havzası içindedir. İl topraklarını sulayan önemli akarsular Murat ile onun kolu olan Karasu'dur.

Murat Irmağı: Van Gölünün kuzeyindeki Aladağ'dan doğar. Uzunluğu 600 km kadardır. Muş il sınırlarına kuzey doğudan girer. Kuzey-güney doğrultusunda bir süre akan ırmak bu sırada birkaç küçük dereyle ve doğuda da Karakaya Deresiyle birleşir. Debisi 200-300 m³'tür. Debi ırmağın kabardığı zamanlarda 2500 m³ bulur. Suyun azaldığı zamanlarda ise 50-70 m³ kadar düşer. Murat ırmağını besleyen diğer akarsular şunlardır: Badişah, Şehit, Heftreng, Körsuyu, Liz, Köşker dere ve çaylarıdır.

Karasu: Güroymak'dan doğar. Muş il sınırlarına güneyde girer. Uzunluğu 68 km kadardır. Kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda akar. Başlıca kolları Daralı ovoidan kaynağını alan 27 km uzunluğundaki Abdulbahar, Kazana Tepesinden doğan 35 km

uzunluğundaki Kelereş ile Çar ve Karni'dir. Muş il sınırları içindeki diğer önemli akarsular şunlardır: Aynı adlı dağdan doğan Çiçekveren Deresi (13 km), Aktuzladan doğan Heronek suyu (24 km), Bilican dağından kaynağını alan Liz Suyu (32 km), Kımsoradan doğan Çılbuhur deresi (27 km) ve Hamurpet Dağından kaynağını alan Memanlı suyudur (24 km).

1.1.3.1.5. GÖLLER

Muş ili sınırları içinde kalan başlıca göller: Haçlı (Bulanık), Hamurpet (Akdogan), Küçük Hamurpet, Gaz (Kaz) gölleridir.

Haçlı (Kazan) Gölü: İlin güneydoğusunda Bulanık ilçesinin güneyindedir. Göl adını güneyindeki Haçlı Köyünden almıştır. Göl Bulanık adını ise suyun genellikle bulanık oluşundan almıştır. Bir lav seti gölüdür. Haçlı gölü de kuzeyindeki Kızkapan volkanının yükselmesi ile oluşmuştur. Yüzölçümü 10 km² kadardır. Gölde derinlik 7 m. aşmaz. Haçlı Gölü güneybatıdan akan Şeyhtokum Deresi ile birkaç kaynaktan beslenir. Gölün su düzeyi bütün yıl boyunca hemen, hemen aynı kalır. Kışın donduğunda göl sathında yürünebilmektedir. Gölde alabalık ve aynalısan bulunmaktadır.

Büyük Hamurpet Gölü: Varto ilçesinin kuzeybatısında Hamurpet dağlarının batısında yer alır. 2149 Rakımda ve 21 metre derinliğindedir. Yüzölçümü 1088 km²'dir. Gölün her tarafı dik kayalarla çevrilidir. Derinliği küçük göle nazaran daha az olduğundan yeşil renktedir. Kaynak ve kar suları ile beslenir. Kış aylarında donar, su seviyesi tüm yıl boyunca pek değişmez. Gölde bol miktarda aynalısan balığı ile ördek, kaz, turna ve kunduz da bulunmaktadır. Gölün bulunduğu alan volkanik özellikler taşımaktadır. Fazla olan suyu yakınından geçen İskender çayına boşaltır.

Küçük Hamurpet Gölü: Büyük Hamurpet gölünün yaklaşık 300 m kadar güneyinde ve 2173 rakımda küçük dairesel bir yapısı vardır. Gölün alanı 149 km² dir. 47 metre derinlikte olduğundan mavi bir görünüme sahiptir. Dipten Büyük Hamurpet'e akıntısı bulunmaktadır.

Gaz (Kaz) Gölü: Malazgirt ilçesine bağlı Aktuzla Bucağının yakınlarındaki bu göl Karstik bir göldür. Gölün suyu tuzlu ve acıdır. Derinliği azdır. Kenarları sazlıktır. Bu nedenle ilkbaharda burası göçmen kuşların akınına uğrar. Kaz, ördek, su tavuğu en çok rastlanılan hayvan türleridir.

Nüfus ve yerleşim

2000 Yılı Nüfus Sayımına göre İl merkez nüfusu 67.927, toplam il nüfusu ise 453.654'tür. Ortalama yıllık nüfus artış hızı % 2.07 olan Muş İlinde, nüfus yoğunluğu ise km²'de 55 kişidir. Toplam nüfusun % 65'i kırsal alanda, %35'i de şehirde yaşamaktadır.

Şehir ve Köy Nüfusunun Sayım Yıllarına Göre Dağılımı :

SAYIM YILLARI	TOPLAM NÜFUS	ŞEHİR	KÖY	KIRSAL NÜFUS ORANI (%)	NÜFUS YOĞUNLUĞU (Km2/Kişi)
1990	376 543	101 154	275 389	73.14	46
1997	427 812	153 941	273 871	64.02	52
2000	453 654	159 503	294 151	64.84	55

Muş İli, istihdam imkânlarının kıt olması nedeniyle sürekli göç vermektedir. Bundan da en fazla genç nüfus etkilenmektedir.

1.1.4.ULAŞIM

Muş İlimiz 1950'li yıllara kadar Türkiye'nin ana ulaşım ağının dışında kalmıştır. Bugün; ülkenin karayolu, demiryolu ve havayolu ulaşımından yararlanan illeri arasında yer almaktadır. Muş'un ulaşım bakımından kapalılığı, ilk olarak 1950'lerin ortalarında kırılmıştır. Bu yıllarda Muş, karayolu ile batıda Elazığ'a, doğuda Van'a, 1955'te demiryolu ile Bingöl'ün Genç ilçesine, 1964'te de yine demiryolu ile Tatvan'a bağlandı. 1972'de Tahran'a bağlanan Muş-Tatvan demiryolu hattı ile Muş, uluslararası ulaşım ağında da önemli bir konum kazanmıştır.

Öte yandan Muş, Doğu Anadolu'nun 6 İlini birbirine bağlayan coğrafi konumundan ötürü de aynı zamanda önemli bir kavşaktır.

1.1.4.1. KARAYOLU

İlde 624 km olan karayolu ağının 265 km.si devlet yolu, 359 km.si ise il yoludur. Devlet yolunun tamamı asfalttır. İl yolunun ise 196 km.si asfalt, 131 km.si stabilize, 32 kmsi de toprak yoldur.

Muş'un 1.Derece önemli ve trafik yoğunluğu en fazla olan karayolu ulaşım bağlantısı Bingöl-Muş-Tatvan eksenidir. Muş'un diğer karayolu ulaşım bağlantıları bu eksenin kuzeye doğru uzanan yoldur. Bunlar, Muş'u Hınıs üzerinden Erzurum'a bağlayan Muş-Varto ile Muş'u Patnos-Tutak ve Hamur üzerinden Ağrı iline bağlayan Muş-Bulanık-Malazgirt yollarıdır. Bulanık Malazgirt yolu Doğu- Batı doğrultulu bir yolla Varto ile de bağlantılıdır. Muş-Kulp-Diyarbakır yolu 2005 yılından beri hizmete açıktır.

1.1.4.2. DEMİRYOLU

1955 de tamamlanan Demiryolu ilin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu hattın 1972 yılında Tahran'a bağlanması işe Demiryolunun önemini daha da artmıştır.

51531 Van Gölü Ekspresi:

Terör eylemleri nedeni ile uzun yıllar seferleri iptal edilen, İstanbul-Muş-Tatvan güzergahında yolcu taşıyan Van Gölü Ekspresi, 20 Aralık 2000 tarihinden itibaren seferlerine tekrar başlamıştır.

Muş-Haydarpaşa arası sefer günleri, Salı ve Perşembe günleridir. Saat: 08:54'te Tatvan'dan İlimize gelir, saat 09:10'da da İstanbul yönüne hareket eder.

51532 Van Gölü Ekspresi:

Haydarpaşa-Muş arası sefer günleri Pazartesi ve Çarşamba günleridir. Saat: 11:07'de Muş'a gelir, 11:21'de de Tatvan yönüne hareket eder.

52861 Karma (Yolcu-Yük) Treni:

Muş-Elazığ arası sefer günleri Pazartesi, Çarşamba, Cuma günleridir. Saat: 08:39' da Muş'a gelir, 09:19'da da Tatvan yönüne hareket eder.

52862 Karma (Yolcu-Yük) Treni:

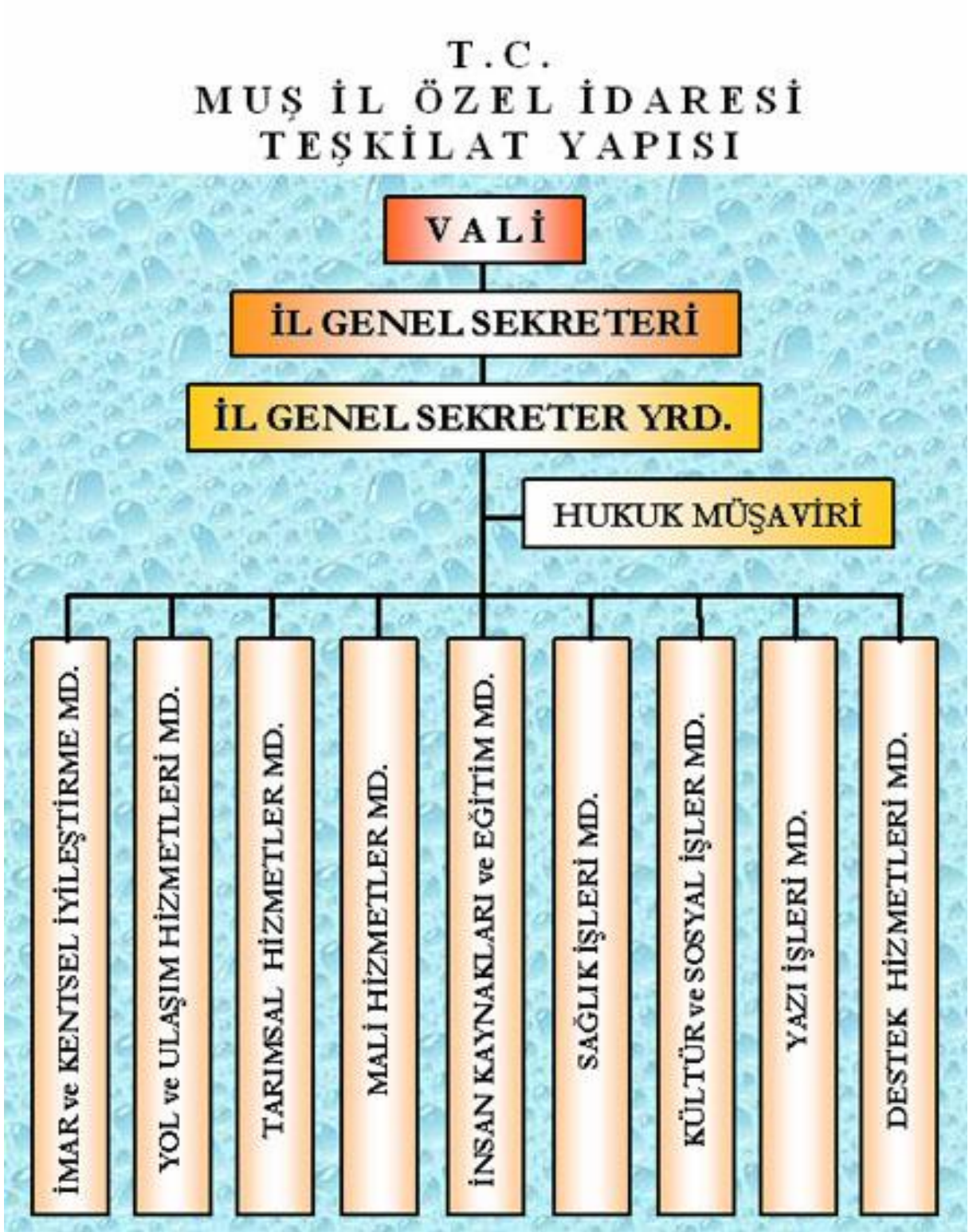
Elazığ-Muş seferi Salı, Perşembe, Cumartesi günleridir. Saat: 13:37'de Muş'a gelir, 14:02'de Elazığ yönüne hareket eder.

1.1.4.3. HAVA YOLU

Muş ilinde bulunan NATO askeri havaalanı 1992 yılından beri sivil ulaşımda da kullanılmaktadır. Sivil Havaalanı terminalinden Türk Hava Yolları'nca Ankara bağlantılı seferler yapılmaktadır. Haftanın 3 günü (Pazar- Salı- Cuma) uçak seferi bulunmaktadır

1.2. MUŞ İL ÖZEL İDARESİ

1.2.1. KURUMSAL YAPI

İL GENEL MECLİSİ

Necmettin YILDIZ	
Meclis Başkanı	
Fetullah AKÇİL	Başkan Vekili
Remzi KARAÇEKİL	Başkan Vekili
Ferit Yalçın	Kâtip Üye
Nizamettin KARAKAYA	Kâtip Üye
Fethettin ELÇİ	Kâtip Üye (Yedek)
Mirze Mehmet YAŞIN	Kâtip Üye (Yedek)

İL GENEL MECLİS ÜYELERİ

Haşım YILMAZ	AKP (Grup Başkanı)
Nizamettin KARAKAYA	AKP
Mirze Mehmet YAŞIN	AKP
Necmettin YILDIZ	AKP
İhsan BALLI	AKP
Hasan KORKMAZ	AKP
Enver ÖZSUBAŞI	AKP
Şaban DENİZ	AKP
Nazım MATPAN	AKP
Şefik ÖZDEN	AKP
Ferit YALÇIN	AKP
A.Baki ALP	SHP (Grup Başkanı)
Nazmi YİĞİT	SHP
Kurban KAYA	SHP
Remzi KARAÇEKİL	SHP
Bahattin BİNGÖL	SHP
Abidin KABİŞEN	SHP
Celal ÖZTÜRK	SHP
Hasan SARIKAŞ	SHP
M. Şakir TUĞRUL	SHP
Fethettin ELÇİ	SHP
Şefik ÇEKİL	DYP
Fetullah AKÇİL	DYP
Sait YILDIRIM	BAĞIMSIZ

İL DAİMİ ENCÜMENLERİ

Şefik ÇEKİL	(DYP)
Fetullah AKÇİL	(DYP)
A.Baki ALP	(SHP)
Kurban KAYA	(SHP)
Sait YILDIRIM	(Bağımsız)

1.2.2. GÖREVLERİ

BİRİNCİ KISIM Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1. - Bu Kanunun amacı; il özel idaresinin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2. - Bu Kanun il özel idaresini kapsar.

Tanımlar

MADDE 3. - Bu Kanunun uygulanmasında;

a) İl özel idaresi: İl halkının mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini,

b) İl özel idaresinin organları: İl genel meclisini, il encümenini ve valiyi, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

İl Özel İdaresinin Kuruluşu ve Sınırları

Kuruluş

MADDE 4. - İl özel idaresi, ilin kurulmasına dair kanunla kurulur ve ilin kaldırılmasıyla tüzel kişiliği sona erer.

İl özel idaresinin görev alanı

MADDE 5. - İl özel idaresinin görev alanı il sınırlarını kapsar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İl Özel İdaresinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

İl özel idaresinin görev ve sorumlulukları

MADDE 6. - İl özel idaresi mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

a) Sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde,

b) İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma, kültür, turizm, gençlik ve spor; orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında,

Yapmakla görevli ve yetkilidir.

İl çevre düzeni plânı; valinin koordinasyonunda, büyükşehirlerde büyükşehir belediyeleri, diğer illerde il belediyesi ve il özel idaresi ile birlikte yapılır. İl çevre düzeni plânı belediye meclisi ile il genel meclisi tarafından onaylanır.

Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, il özel idaresinin malî durumu, hizmetin ivediliği ve verildiği yerin gelişmişlik düzeyi dikkate alınarak belirlenir.

İl özel idaresi hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda özürlü, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır.

Hizmetlerin diğer mahallî idareler ve kamu kuruluşları arasında bütünlük ve uyum içinde yürütülmesine yönelik koordinasyon o ilin valisi tarafından sağlanır.

4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığına ve organize sanayi bölgelerine tanınan yetki ve sorumluluklar bu Kanun kapsamı dışındadır.

İl özel idaresinin yetkileri ve imtiyazları

MADDE 7. - İl özel idaresinin yetkileri ve imtiyazları şunlardır:

a) Kanunlarla verilen görev ve hizmetleri yerine getirebilmek için her türlü faaliyette bulunmak, gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri için kanunlarda belirtilen izin ve ruhsatları vermek ve denetlemek.

b) Kanunların il özel idaresine verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, emir vermek, yasak koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek.

c) Hizmetlerin yürütülmesi amacıyla, taşınır ve taşınmaz malları almak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, takas etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesis etmek.

d) Borç almak ve bağış kabul etmek.

e) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı yirmibeşmilyar Türk Lirasına kadar olan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek.

f) Özel kanunları gereğince il özel idaresine ait vergi, resim ve harçların tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak.

g) Belediye sınırları dışındaki gayri sıhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerine ruhsat vermek ve denetlemek.

İl özel idaresi, hizmetleri ile ilgili olarak, halkın görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir.

İl özel idaresinin mallarına karşı suç işleyenler Devlet malına karşı suç işlemiş sayılır.

İl özel idaresinin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde edilen gelirleri, vergi, resim ve harçları, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları hacedilemez.

İl özel idaresine tanınan muafiyetler

MADDE 8. - İl özel idaresinin kamu hizmetine ayrılan veya kamunun yararlanmasına açık, gelir getirmeyen taşınmaz malları ile bunların inşa ve kullanımları her türlü vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarından muafır.

1.2.3. PERSONEL YAPISI

MUŞ İL ÖZEL İDARESİ

PERSONEL DURUM CETVELİ

A-) İL ÖZEL İDAREDE GÖREVLİ PERSONEL

		MEMUR	İŞÇİ
	İL GENEL SEKRETERİ	1	
	İL GNL. SEKRETER YRD	1	
	BİRİM MÜDÜRÜ	9	
	BULANIK ÖZ.İD.	2	
	MALAZGİRT ÖZEL İDARE	2	
	HASKÖY ÖZEL İDARE	1	2
	KORKUT ÖZEL İDARE	2	
	VARTO ÖZEL İDARE	1	
	MEMUR	9	
	İŞÇİ (GEÇİCİ)		26
	TOPLAM	24	28

B-) KÖYE YÖNELİK HİZMETLER BİRİMİNDE GÖREVLİ PERSONEL

		MEMUR	SÖZLEŞMELİ PERS. +GEÇİCİ GÖREV	İŞÇİ
İDARİ PERSONEL	BİRİM MÜDÜRÜ	1		
	BİRİM MÜDÜR YRD.	1		
	ŞUBE MÜDÜRÜ	7		
	DÖNER SERMAYE SAY.			
	FON UZMANI			

	SİVİL SAV.UZMANI			1
	AVUKAT			
	DOKTOR		1	
	<u>TOPLAM</u>	<u>9</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
TEKNİK PERSONEL	İNŞAAT MÜH.	2	2	
	MAKİNA MÜH.		1	
	ELEKTRİK MÜH.			
	ELEKTRONİK MÜH.			
	JEOLJİ MÜH.			
	JEOFİZİK MÜH.			
	HARİTA MÜH.			
	KİMYA MÜH			
	MADEN MÜH.			
	ZİRAAT MÜH.	1		
	ÇEVRE MÜH.			
	MİMAR			
	JEOMORFOLOG			
	BİLGİSAYAR MÜH.			
	<u>TOPLAM</u>	<u>3</u>	<u>3</u>	
	İNŞAAT TEKNİKERİ	6	1	
	MAKİNA TEKNİKERİ	1		
	MOBİLYA VE DEKOR. TKNK.	1		
	ELEKTRİK TEKNİKERİ			
	HARİTA VE KAD. TEKNİKERİ		1	
<u>TOPLAM</u>	<u>8</u>	<u>2</u>		
TEKNİSYEN	5			
TEKNİK PERS. TOPLAM	16	5		
DİĞER MEMUR PERSONEL	9			
TOPLAM KÖYE YÖN.HİZMETLER	34		380	
		MEMUR	SÖZLEŞMELİ PERS. +GEÇİCİ GÖREV	İŞÇİ
A+B	GENEL TOPLAM	58	9	408

2. STRATEJİK PLANLAMA GENEL ÇALIŞMALARI

2.1. ÇALIŞMA EKİBİNİN BELİRLENMESİ

Muş İl Özel İdaresi Vali İbrahim Özçimen Başkanlığınca, Genel Sekreter Ahmet Güngör'ün Koordinatörlüğünde Stratejik Planlama Çalışmalarına başlamıştır. Stratejik Planlama, kurumların öz ürünü olması ilkesinden hareketle genel bir aksiyon olarak algılanmıştır. Danışman olarak da Endüstri Mühendisi Sönmez Turgut'tan destek alınmıştır.

STRATEJİK PLANLAMA EKİBİ (SPE)

İBRAHİM ÖZÇİMEN	VALİ (SPE BAŞKANI)
NECMETTİN DEDE	BELEDİYE BAŞKANI
NECMETTİN YILDIZ	İL GENEL MECLİS BAŞKANI
AHMET GÜNGÖR	İL ÖZEL İDARE GENEL SEKRETERİ
HAŞİM YILMAZ	İL GENEL MECLİSİ AKP GRUP BAŞKANI
A.BAKİ ALP	İL GENEL MECLİSİ SHP GRUP BAŞKANI
H.MURAT CEYLAN	İL ÖZEL İDARESİ GENEL SEKRETER YRD. V.
YAŞAR SARIYAR	MİLLİ EĞİTİM İL MÜDÜRÜ
KENAN AKPOLAT	SAĞLIK İL MÜDÜRÜ
GIYASEDDİN YALÇINER	KÜLTÜR VE TURİZM İL MÜDÜRÜ
CEMAL YURTLU	SANAYİ VE TİCARET İL MÜDÜRÜ
AHMET ÇELİK	İL PLANLAMA VE KOOR. MÜDÜRÜ
SUAT ERTUĞRUL	SOSYAL HİZMETLER İL MÜDÜRÜ
ABDURRAHİM ÖZARSLAN	TARIM İL MÜDÜRÜ
RIFAT NEHİR	İL ÇEVRE VE ORMAN MÜDÜRÜ
AYHAN UÇAK	BAYINDIRLIK VE İSKAN MÜDÜRÜ
ALİ ŞİŞ	KÖYE YÖNELİK HİZMETLER MÜDÜRÜ
FESİH ÇAKIR	KÖYE YÖNELİK HİZ. MÜD. YRD.
MUZAFFER TURSUN	İL ÖZEL İDARESİ SAYMANI
SÖNMEZ TURGUT	İL ÖZEL İDARESİ

2.2. DURUM ANALİZİ

2.2.1. MEVCUT DURUM RAPORLARI

A- EĞİTİM

1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

Muş, eğitimde oldukça geri durumdadır. İlde 2004-2005 eğitim-öğretim döneminde okul öncesi eğitim alanında; 6 anaokulu ve 136 anasınıfında 2.908 öğrenciye eğitim verilmektedir. Okul öncesi eğitimde 202 kadrolu öğretmen ve 145 kadrosuz usta öğretici görev yapmaktadır.

2. İLKÖĞRETİM

İl genelinde İlköğretim Okulu sayısı 441'tür. Bunların 9'u Pansiyonlu İlköğretim Okulu (PİO), 13 tanesi de Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO) olarak eğitim vermektedir. İlköğretimde okullaşma oranı % 75'dir.

İlköğretimde Okul, Derslik, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları :

Okul	441
Öğretmen	2.381
Öğrenci	85.633
Derslik Sayısı	2.229
İhtiyaç Duyulan Derslik Sayısı	592
Derslik Başına Düşen Öğrenci	38
Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	36

3. ORTAÖĞRETİM

Ortaöğretim alanında; 8 Genel Lise, 5 Çok Programlı Lise ve 10 Meslek Lisesi olmak üzere toplam 23 lise ve dengi okul bulunmaktadır. Ortaöğretimde okullaşma oranı % 23'tür.

Ortaöğretimde Okul, Derslik, Öğretmen Ve Öğrenci Sayıları :

Okul	23
Öğretmen	400
Öğrenci	9.231
Derslik Sayısı	267
İhtiyaç Duyulan Derslik Sayısı	41
Derslik Başına Düşen Öğrenci	35
Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	24

OKUL TÜRÜ		OKUL SAYISI	DERSLİK SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI
OKUL ÖNCESİ	BAĞIMSIZ ANA OKULU	6	16	16	203
	ANA SINIFI	136	146	186	2.705
	TOPLAM	142	162	202	2.908
İLKÖRETİM	İLKÖĞRETİM OKULU	419	1.837	2.011	73.304
	PANSİYONLU İLKÖĞRETİM O.	9	166	162	5.257
	YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE O.	13	226	208	7.072
	TOPLAM	441	2.229	2.381	85.633
ORTAÖĞRETİM	GENEL LİSE	8	106	196	5.805
	ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ	3	33	65	822
	ÇOK PROGRAMLI LİSE	5	42	32	948
	İMAM-HATİP LİSESİ	2	24	25	366
	KIZ MESLEK LİSESİ	1	12	27	309
	ANADOLU LİSESİ	1	17	23	421
	TİCARET MESLEK LİSESİ	1	12	9	179
	SAĞLIK MESLEK LİSESİ	1	8	0	121
	ANADOLU ÖĞRETMEN LİSESİ	1	13	23	260
TOPLAM	23	267	400	9.231	
GENEL TOPLAM		606	2.658	2.983	97.772

İlçelere Göre Branş ve Sınıf Öğretmeni Mevcudu Ve İhtiyacı :

İLÇESİ	BRANŞ ÖĞRETMENİ		SINIF ÖĞRETMENİ	
	MEVCUT	İHTİYAÇ	MEVCUT	İHTİYAÇ
MERKEZ	734	325	706	114
BULANIK	174	204	281	119
HASKÖY	84	48	106	34
KORKUT	68	58	100	36
MALAZGİRT	118	119	238	104
VARTO	96	64	159	50
TOPLAM	1274	818	1.590	457

4. YAYGIN EĞİTİM

Yaygın eğitim alanında Merkez ve 5 ilçede 1'er olmak üzere 6 Halk Eğitim Merkezi ve Merkezde 1 Çıraklık Eğitim Merkezi faaliyet göstermektedir.

5. YÜKSEK ÖĞRETİM

İlimizde yüksek öğretim alanında 3 Meslek Yüksek Okulu bulunmaktadır. 2004-2005 eğitim döneminde bu okullarda; 16 bölümde 27 öğretim görevlisi tarafından toplam 929 öğrenciye eğitim-öğretim verilmektedir.

Ayrıca, İl merkezinde Muş Eğitim Fakültesi için, mevcut kamu binalarından biri tahsis edilmiş, onarılmış ve eğitime hazır hale getirilmiştir. Eğitim Fakültesine; Dekan, 1 Doçent, 3 Yardımcı Doçent ve Genel Sekreter ataması yapılmıştır. Gelecek akademik dönemde öğrenci alınarak Fakültenin faaliyete başlaması beklenmektedir.

Yüksek Öğretimde Okul, Öğretim Görevlisi Ve Öğrenci Sayıları :

OKUL ADI VE BÖLÜMLERİ	BÖLÜM SAYISI	ÖĞRETİM GÖREVLİSİ	ÖĞRENCİ SAYISI
MUŞ MESLEK YÜKSEK OKULU (Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği, İnşaat, Bilgisayarlı Muhasebe ve Vergi Uygulamaları, Büro Yönetimi ve Sekreterlik, Gıda Teknolojisi, Süt ve Ürünleri, Bankacılık, İşletmecilik, Makine, Otomotiv, Elektrik, Endüstriyel Elektronik, Mobilya ve Dekorasyon)	13	19	761
MUŞ SAĞLIK YÜKSEK OKULU (Hemşirecilik)	1	4	148
MALAZGİRT ALPARSLAN MESLEK YÜKSEK OKULU (Et Endüstrisi, Tarım Alet ve Makineleri)	2	4	20
TOPLAM	16	27	929

B- SAĞLIK HİZMETLERİ

İl genelinde sağlık hizmetleri yetersiz durumdadır. Bulaşıcı hastalıklar, ana ve çocuk sağlığı gibi konular, ilin başlıca sağlık sorunları arasında yer almaktadır. Su ve kanalizasyon şebekeleri ile kırsal alanda konutların sıhhi tesisatının yetersiz ve sağlıksız olması, sağlık sorunlarını büyüten faktörlerdir.

İlde 5 hastane, 640 hasta yatağı, 45 sağlık Ocağı, 49 sağlık evi bulunmaktadır. Bu sağlık kurumlarında halen 52 uzman doktor, 92 pratisyen doktor, 168 ebe ve 225 hemşire görev yapmaktadır.

Sağlık Kurumları ve Sağlık Personelinin İlçelere Dağılımı (Sözleşmeli Pers.Dahil) :

	TOPLAM	MERKEZ	BULANIK	HASKÖY	KORKUT	MALAZGİRT	VARTO
HASTANE	4	1	1	-	-	1	1
YATAK KAPASİTESİ	610	480	50	-	-	50	30
SAĞLIK OCAĞI	45	18	12	2	3	6	5
SAĞLIK EVİ	49	17	7	4	2	10	10
UZMAN DOKTOR	52	48	2	-	-	2	-
PRATİSYEN DOKTOR	92	47	17	2	2	8	15
HEMŞİRE	225	147	30	3	4	27	15
EBE	168	94	22	5	6	22	14
DİĞER SAĞ. PERSONELİ	231	123	40	2	3	42	21

İlde, başta doktor olmak üzere her seviyedeki sağlık personeline büyük ihtiyaç vardır.

Sağlık Personelinin Kadro, Mevcut ve İhtiyaç Sayısı (Sözleşmeli Personel Hariç) :

PERSONEL	KADRO	MEVCUT	İHTİYAÇ	ACİL İHTİYAÇ
Uzman Doktor	263	47	216	25
Pratisyen Doktor	348	66	282	70
Diş Tabibi	51	5	46	3
Eczacı	17	-	17	6
Röntgen Teknisyeni	75	17	58	10
Laboratuar Teknisyeni	143	11	132	15
Narkoz Teknisyeni	44	6	38	10
Çevre Sağlık Teknisyeni	44	21	23	-
Diş Teknisyeni	8	1	7	5
Hemşire	734	173	561	100
Ebe	532	105	427	100
Sağlık Memuru	307	41	266	50
TOPLAM	2.566	493	2.073	384

Personel Durumu :

ÜN VAN	MEVCUT		TOPLAM
	657	4924	
UZMAN HEKİM	45	6	51
PRATİSYEN	52	26	78
HEMŞİRE	169	52	221
EBE	97	63	160
SAĞLIK MEMURU	40	29	69
LABORANT	7	17	24
RÖNTGEN	14	17	31
DİĞER SAĞ.PERS.	378	47	425
TOPLAM	802	257	1059

Aktif sağlık evleri :

İLÇESİ	BAĞLI OLDUĞU SAĞLIK OCAĞI	EBE BULUNAN SAĞLIKEVİ	KADRO DURUMU	AÇIKLAMA
Merkez	Karaköprü	Kıyık	1	Sözleşmeli
Merkez	Kepenek	Tekyol	1	"
Merkez	Kızılağaç	Ortakent	1	"
Merkez	Konukbekler	Bozbulut	1	"
Merkez	Sungu	Çukurbağ	1	"
Merkez	Yaygın	Ağartı	1	"
Varto	Kaynarca	Çayçatı	1	"
Malazgirt	Merkez 1 Nolu S.O.	Çayırdere	1	"
Malazgirt	Konakkuran	Hasanpaşa	1	"
Hasköy	Merkez Sağ.Oc.	Gökyazı	1	"

Muş İli Branşlara Göre Fiili Çalışan Uzman Hekim Durumu :

	MUŞ DEVLET HST.		BULANIK DEV.HST.		MALAZGİRT DEV.HST.		VARTO DEV.HST.		TOPLAM
	657	4924	657	4924	657	4924	657	4924	
Genel Cerrah Uz.	4	1			1		1		7
İç Hastalıkları Uz.	5		1						6
Kadın Doğum Uz.	5				2				7
Çocuk Sağ.Uz.	4	1							5
Çocuk Cer.Uz.	1								1
Ortopedi Uz.	2								2
Göz Hast.Uz.	2	1							3
Göğüs Hst.Uz.	1	1							2
KBB	2								2
Kardiyoloji Uz.	1								1
Beyin ve Sin.C.	1								1
Anestezi Uz.	1	1							2
Deri ve Züh.Hst.Uz.	1								1
Mikrobiyoloji Uz.	1								1
Nöroloji Uz.	1								1
Üroloji	2								2
Biyokimya Uz.	1	1							2
Patoloji	1								1
Kalp ve Damar Cer.	1								1
Fizik Tedavi	3								3
TOPLAM	40	6	1	0	3	0	1	0	51

Hastanelerimiz (İl Geneli 2005) :

HASTANE SAYISI	5
TOPLAM FİİLİ YATAK SAYISI	583
TOPLAM POLİKLİNİK SAYISI	427.140
TOPLAM POLİKLİNİK ODA SAYISI	40
TOPLAM UZMAN HEKİM SAYISI	51
UZMAN HEKİM BAŞINA DÜŞEN NÜFUS	8375
UZMAN HEKİM BAŞINA DÜŞEN POLİKLİNİK SAYISI (GÜNLÜK)	34

C- EKONOMİK YAPI

Muş İli ekonomik açıdan oldukça geri kalmış bir ildir. Ekonomik yapı temelde tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Tarım ve hayvancılık büyük ölçüde geleneksel yöntemlerle yapıldığı için verim düşüktür. Sanayi gelişmemiştir.

İlde iktisaden faal nüfusun yüzde 84'ü tarım sektöründe, yüzde 13'ü hizmet sektöründe, yüzde 2'si sanayi sektöründe yüzde 2'si de inşaat sektöründe istihdam edilmektedir. İl genelinde yaygın bir işsizlik mevcuttur. 2003 yılında DPT tarafından yapılan "İllerin Sosyo - Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması"na göre Muş İli sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından 81 il içerisinde en sona yer almıştır.

DİE'nin 2001 yılı verilerine göre Türkiye'de kişi başına düşen GSMS 2.123 Dolar iken Muş 'ta 578 Dolar'dır. Muş İli kişi başına düşen milli gelir açısından 81 il içerisinde 80. sırada yer almaktadır.

D- TARIM :

İl ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Ancak tarım yeterince gelişmemiştir. Toplam 819.600 hektar olan il yüzölçümünün 342.198 hektarı tarım arazisidir. Tarım arazisinin 335.049 hektarı tarla arazisi, 7.149 hektarı da bağ-bahçe'dir.

E- İKLİM :

Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan Muş İlinde iklim karasal olup, kışları soğuk ve kar yağışlı, yazları ise genellikle kısa ve serin geçmektedir. Bu iki mevsimin birbirine geçişi çabuk olduğundan ilkbahar ve sonbahar çok kısa sürer. İlimizde en yüksek sıcaklık Temmuz-Ağustos, En düşük sıcaklık ise Ocak - Şubat aylarında görülür.

On beş yıllık ortalamalar (1988 - 2002) esas alındığında Muş İlinde ortalama sıcaklık 8.4 0C dir. Maksimum sıcaklık 41,6, Minimum sıcaklık ise -33,6 0C dir. Ortalama yağış miktarı 616,5 mm olup, ortalama nispi nem % 60,3 tür.

Muş İlinin son 16 Yıllık İklim Verileri (1988-2002):

Toplam Yağış	616,5 mm
Ortalama Nispi Nem	%60,3
Buharlaşma	1094,9 mm
Ortalama Sıcaklık	8,4 0C
Ortalama Yüksek Sıcaklık	15 0C
En yüksek Sıcaklık	41,6 0C
En Düşük Sıcaklık	-33,6 0C
Ortalama Düşük Sıcaklık	3 0C
Ortalama Rüzgâr Hızı	1,35 m/s
Mahalli Basınç	868,6 mbar
Yağışlı gün sayısı	108
Donlu Gün Sayısı	13
Sisli Gün Sayısı	12
Karlı Gün Sayısı	84

Toprak Yapısı ve Arazi Varlığı:

Muş İl alanı içerisinde kapsam itibariyle yer alan büyük toprak grupları:

1-Kestane Rengi Topraklar :	307.425 Ha.
2-Vertisol Topraklar :	98.590 Ha.
3-Kalkersiz Kahverengi Topraklar :	97.835 Ha.
4-Aluviyal Topraklar :	66.315 Ha.
5-Kalkersiz Kahverengi Orman Toprakları :	50.675 Ha.
6-Kolloviyal Topraklar :	41.200 Ha.
7-Bazaltik Topraklar :	37.780 Ha.
8-Regesol Topraklar :	12.800 Ha.
9-Diğerleri :	106.931 Ha.
Toplam :	819.551 Ha.

İlin değişik topoğrafyası, iklim ve jeolojik yapı farklılıkları ile vejetasyondaki çeşitlilik değişik özelliklere sahip toprakların oluşmasına neden olmuştur. Bu durum bitki besin elementleri konusunda da kendini gösterir.

Toprak Bünyesi : Muş İli tarım topraklarının %4,2 si tın, %48,5 i killi tın, %46,9 u kil ve %0,4 kum bünyesine sahiptir.

Toprak Tuzluluğu : İşlemeli tarım uygulanan topraklar % 100 tuzsuzdur.

Toprakta Kireç (CaCo₃) : İl topraklarının % 5,1'i az kireçli, % 34,1'i orta kireçli, % 17,7' si fazla kireçli ve % 7,1' i çok fazla kireçlidir.

Organik Madde : Tarım topraklarının büyük bir kısmı organik madde yönünden fakir durumdadır.

Analiz sonuçları ortalamasına göre topraklarda %5,7 organik madde çok az, %17,1 i az,%43,1 i orta, %30,4 ü iyi ve %3,3 ü ise yüksek düzeydedir.

Fosfor : İl topraklarının %51,1 inde fosfor çok az, %21,8 inde az, % 16,1 orta, %7,3 yüksek, %7,3 ünde ise çok yüksek fosfor varlığı tespit edilmiştir.

Potasyum : Muş ovası, potasyum bakımından oldukça zengindir.

Kullanım Amacına Göre Arazi Dağılımı:

ARAZİ ÇEŞİDİ	MİKTAR (Ha)
Tarla	335.049
Bağ-Bahçe	7.149
Çayır	97.333
Mera	278.673
Orman	57.147
Tarıma Elverişsiz	44.249
Toplam	819.600

İlde toplam 342.198 hektar olan tarım arazisinin, 158.215 hektarı sulanabilir arazidir. Sulanabilir arazinin sadece 61.334 hektarı halen sulanmaktadır. Sulanan arazinin, toplam sulanabilir arazi içindeki oranı % 39'dur.

Arazi Sulama Durumu:

TOPLAM TARIM ARAZİSİ (Ha)	SULANA-BİLİR TARIM ARAZİSİ (Ha)	SULANAN ARAZİ(Ha)			
		KÖY HİZMETLERİ	D.S.İ.	HALK	TOPLAM
342.198	158.215	19.261 (% 12)	15.614 (% 10)	26.459 (% 17)	61.334 (% 39)

Muş Ovası, Türkiye'nin 3. büyük ovası olmasına rağmen, ovadan yeterince fayda sağlanamamaktadır. Sert iklim koşulları, Muş Ovası'nın drenaj sorunu, biriken suların taşkın ve erozyon tehdidi oluşturması gibi nedenler, ovada tarımsal faaliyetleri sınırlayan faktörlerin başlıcalarıdır.

Tarla olarak kullanılan alanda hububat, şeker pancarı, tütün ve ayçiçeği ekimi başta gelmektedir. İldeki temel bitkisel ürün ise buğdaydır.

Bitkisel Ürünlerin Ekim, Verim ve Üretim Durumu:

ÜRÜNLER		EKİM (Hektar)	ÜRETİM (Ton)	VERİM (Kg/Hektar)
Tahıllar	Buğday	163.800	353.260	2.156
	Arpa	44.220	91.492	2.069
	Çavdar	0	0	0
Baklagiller	Nohut	1.565	3.572	2.282
	Fasulye	2.820	3.738	1.325
	Mercimek			
Endüstriyel Bitkiler	Ayçiçeği	860	1.092	1.270
	Şeker Pancarı	9.190	307.850	33.498
	Tütün	1.660	2.324	1.400
Sebzeler	Domates	213	3.460	16.206
	Biber	86	486	5.657
	Patlıcan	18	217	11.857
	Lahana	189	8.344	44.148
	Taze Fasulye	70	219	3.100

İlin bitkisel üretimde dekar başına düşen verimi Türkiye ortalamasından düşüktür.

ÜRÜNLER	TÜRKİYE'DE VERİM (Kg/Ha.)	MUŞ'TA VERİM (Kg/Ha.)
Buğday	2.077	2.156
Arpa	2.135	2.069
Nohut	838	2.282
Fasulye	1.288	1.325
Şeker Pancarı	35.424	33.498
Ayçiçeği	1.276	1.270

Muş'ta üretilen kaba yem mevcut hayvanların ihtiyacını karşılayamamaktadır. Bu nedenle yem bitkileri üretimine önem verilmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Yem Bitkilerinin Ekim, Üretim Ve Verim Durumu:

YEM BİTKİLERİ		EKİM (Hektar)	ÜRETİM (Ton)	VERİM (Kg/Hektar)
		Fiğ	200	473
	Korunga	1.410	2.523	4.132
	Yonca	16.528	62.692	6.559

F- HAYVANCILIK

Muş'ta hayvancılık, tarım kesiminin en önemli alt sektörü olup, tümüyle meraya dayalı olarak yapılmaktadır. İilde 1.479.707 küçükbaş, 245.487 büyükbaş hayvan bulunmaktadır.

KÜÇÜK-BÜYÜKBAŞ HAYVAN		KÜMES	HAYVANI	ARICILIK	
Küçükbaş Sayısı	Büyükbaş Sayısı	Hayvan Sayısı	Yumurta Sayısı(Yıl)	Kovan Sayısı	Bal Üretimi (Ton)
1479.707	245.487	732.470	44.872.300	19.330	389,6

Büyükbaş hayvanların % 77'i yerli ırk, % 18'si melez, % 5'i de kültür ırkından oluşmaktadır. Küçükbaş hayvan varlığının % 86' sını koyun % 14'ünü de keçi oluşturmaktadır. 2001 yılı verilerine göre, Muş'taki küçükbaş hayvan varlığı Türkiye'deki küçükbaş hayvanların % 4.2'sini, büyükbaş hayvanların da % 2'sini oluşturmaktadır.

İlimizde büyükbaş hayvanların büyük bölümü yerli ırk olduğundan, birim başına et ve süt verim düşüktür. Hayvancılıktan daha fazla verim ve gelir elde edilebilmesi için, hayvan varlığı içinde verimi yüksek olan kültür ırkı hayvan sayısının artırılması önem taşımaktadır.

G- ORMAN

Muş, orman varlığı bakımından Türkiye ortalamasının gerisindedir. Türkiye'de ormanlık alan 20.703.000 hektar, Muş'ta 57.147 hektardır. Buna göre; Türkiye yüzölçümünün % 26'sı, Muş'un ise %

7'si ormanlık alandır. İldeki ormanlar genellikle meşe ağaç türlerinden oluşmakta yer yer de gürgen ve akçaağaç gibi türler karışık olarak bulunmaktadır.

H- SANAYİ

Muş ili, sanayileşme açısından geri durumdadır. Sanayinin gelişmemesinin temel nedenleri; sermaye birikiminin yetersizliği, iklim koşullarının olumsuzluğu ve hammaddenin çok kısıtlı oluşudur. İl genelinde halen 58 anonim şirket, 553 limited şirket, 23 kollektif şirket faaliyette bulunmaktadır. İlimizin en büyük sanayi tesisi olan Muş Şeker Fabrikası, 1982 yılından beri faaliyettedir. Fabrikanın kapasitesi 3.352 ton/gün'dür. Fabrika, kampanya döneminde tam kapasite ile çalışmakta ve il ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır.

İlde sanayinin gelişmesine önemli katkı sağlayacak olan, Muş Organize Sanayi Bölgesinin yapımına 2002 yılında başlanmıştır. 90 hektarlık alanda 56 fabrika kapasiteli olarak planlanan Organize Sanayi Bölgesinin fiziki gerçekleşmesi % 80 seviyesindedir.

Merkez İlçede 1995 den beri 100 işyeri kapasiteli bir küçük sanayi sitesi hizmet vermektedir. Merkezde biri 70, diğeri 43 işyeri kapasiteli, Bulanık İlçesinde 66 işyeri kapasiteli, Malazgirt İlçesinde ise 82 işyeri kapasiteli küçük sanayi sitesinin üstyapı çalışması (işyerleri) tamamlanmıştır. Malazgirt Küçük Sanayi Sitesinin altyapı çalışmaları tamamlanmış olup, Bulanık Küçük Sanayi Sitesinin altyapı çalışmaları devam etmektedir.

I- TİCARET

Muş'ta ticari hayat, genel olarak İl Merkezinde canlılığını korumaktadır. Ticari faaliyet kolları içinde; gıda, giyim, inşaat malzemeleri, dayanıklı tüketim malları, tarımsal ürünler, canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin alım ve satımı başta gelmektedir.

İlde üretilip il dışına satılan bitkisel ürünlerden nohut ve fasulye ilk sırada yer almaktadır. Hayvancılık alanında ise canlı hayvan ticareti il ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır.

İ- ÇALIŞMA HAYATI VE SOSYAL GÜVENLİK

1. İş Kurumu :

İlde genellikle tarım ve hayvancılığa dayalı iş hayatının sonucu olarak, tarım mevsimi dışında, vasıfsız işçilikten başka bir çalışma biçimi bulunmamaktadır. Uzun süren kış mevsiminde işsizlik artmaktadır.

2. Bağ-Kur :

İlimiz genelinde 9.947 Bağ-Kur aktif sigortalısı mevcuttur. 1.104 kişi yaşlılık aylığı, 38 kişi malül aylığı, 737 kişi de ölüm aylığı almaktadır. Sigortalı ve yakınlarına toplam 18.340 adet sağlık karnesi verilmiştir. 2926 sayılı kanun kapsamında tarım sigortalısı sayısı ise 5.294'tür.

3. Sosyal Sigorta :

2004 Aralık sonu itibariyle kayıtlı kamu işveren sayısı 137, özel iş yeri sayısı ise 524'tür. Kayıtlı kamu sigortalı sayısı 5.138, özel iş yeri sigortalı sayısı ise 2.683'tür. Sigorta kapsamında sağlık yardımından yararlananların sayısı ise 5.213'tür.

J- TURİZM

Bilinen tarihi Urartularla başlayan ilimizde Persler, Romalılar, Sasani, Bizans egemenliğinin yanı sıra Selçuklular, Eyyübler, Akkoyunlular ve Şerefhanlar gibi birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. İlimiz bu dönellere ait tarihi eserler ve inanç turizmi için önemli potansiyele sahiptir. Karın uzun süre yerde kalması ve kar kalitesi ile kış turizmine, zengin bitki varlığı ve yürüyüş parkurları ile dağ turizmine ilişkin önemli bir merkez olabilecek imkânlara sahiptir. Ancak bu güne kadar gereken ilgiyi görememiştir.

MUŞ'TA KIŞ TURİZMİ

Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de tatil dönemi ağırlıklı yaz aylarını kapsamaktadır. Bu nedenle turizm sektörü mevsimsel bir karakter taşımaktadır. Bu mevsimselliği hafifletmek alternatif turizm türlerine müsait konaklama arzı yaratmak mümkün gözükmektedir. Dağ ve Kış turizmine yönelik tesisler bu açıdan önemli bir avantaja sahiptirler. Kışın kayak turizmine hizmet veren tesisler diğer aylarda iklim kürü, doğa yürüyüşleri, flora zenginliği gibi doğaya dönük turizm hareketleri açısından elverişli konuma sahiptirler. Göl ve orman gibi doğal kaynakların değerlendirilmesiyle talebin mevsimsellik özelliği yıl bazına yayılmak suretiyle azaltılarak talep istikrarı sağlanabilecektir. Farklı dönemlerde değişik talep gruplarına, yönelik tanıtım ve pazarlama faaliyetleri ile özellikle kışın kayak, diğer dönemlerde iklim kürü, dinlenme (3. Yaş grubu), doğa yürüyüşleri (genç ve orta kesim), toplantılar (kongre, iş toplantıları) gibi farklı programlarla talebin hem artırılması hem de mevsimselliğinin hafifletilmesi mümkün olacaktır.

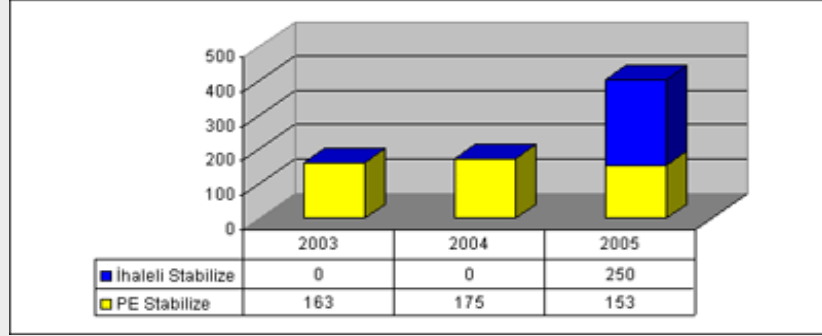
Doğu Anadolu bölgesinde yer alan ve Güneydoğu Toros Dağları'ndan olan Karaçavuş dağlarının eteklerinde kurulu olan ilimizde; 2.500 metreye kadar varan yüksek tepeler, değişik bitki örtüsü, etkili ve uzun süreli kar yağışları nedeniyle dağ ve kış turizminde oldukça yüksek bir potansiyele sahiptir.

Zengin bir kar örtüsüne sahip Muş ilinde kar kalitesi, pist uzunlukları ve meyilleri açısından her türlü kayak uygulamalarının rahatlıkla yapılabilir. Kasım ayında başlayan kar mevsimi nisan sonuna kadar devam etmektedir. İlimizin bu özelliği göz önüne alınarak İl Özel İdaresince Kayak evi yapılarak hizmete sunulmuştur. 2 adet 300 metrelik baby-lift kurulmuştur.

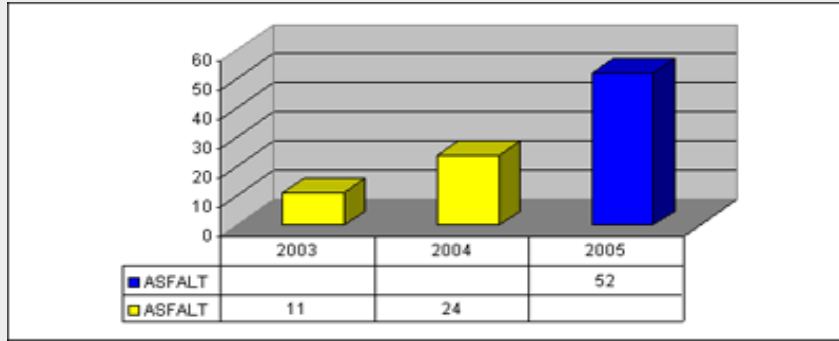
Kış Turizmi, Kış Sporları ve Dağ Turizmi, Dağ Sporları Projesi hazırlanmıştır. Proje kapsamında ilimizde kurulacak teleferik sistemi ile, yaz aylarında dinlenme ve sportif amaçlı konaklamalara, kış aylarında da kış sporlarına hitap edebilecek, ayrıca yıl boyunca yakın civardaki yerleşim merkezlerinde yaşayanlar için gününbirlik olarak da oldukça yoğun ilgi çekecektir. NATO standartlarına uygun havaalanı, kara ve demiryolu ulaşımına sahip ilimizde konaklama tesisleri atıl durumdadır. Projenin uygulamaya konulması ile havayolu taşımacılığı başta olmak üzere ulaştırma sektörü ve diğer hizmet sektörlerinin gelişimine katkı sağlanacaktır. Kış Sporlarına özellikle Mukavemet Kayak dalında Milli Takımın büyük çoğunluğunu Muş'lu sporcular oluşturmaktadır.

2.2.2. 2005 YILI FAALİYET ÖZETİ

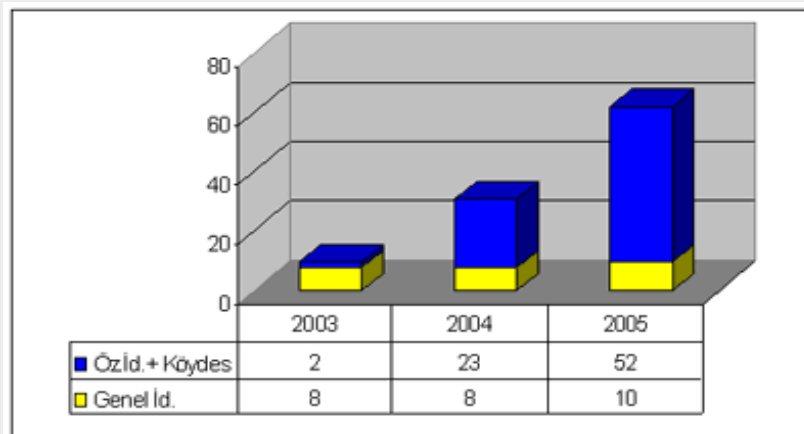
	PE Stabilize	İhaleli Stabilize	
2003	163	-	.
2004	175	-	STABİLİZE
2005	153	250	.

	ASFALT (Gen.id.)	ASFALT (Özel id.)	
2003	11	-	ASFALT
2004	24	-	.
2005	-	52	.

	Genel id.	Öz.id.+ Köydes	
2003	8	2	.
2004	8	23	İÇMESUYU
2005	10	52	.

**İL ÖZEL İDARESİ 2005 YILI TARIM İL MÜDÜRLÜĞÜ' NE AKTARILAN
ÖDENEK**

S.NO	İŞİN ADI	ÖDENEK
1	Yonca üretimini geliştirme projesi	8,496,00
2	Sebzecilik üretimini geliştirme projesi	19,983,24
3	Meyvecilik üretimini geliştirme projesi	106,400,50
4	Yonca ekim mibzeri alım projesi	1,083,24
5	Hayvanları kayıt altına alma projesi	92,984,00
6	Yerli ırkın ıslahı projesi	64,902,60
7	Hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele projesi	90,734,60
8	Slajlık mısır üretim projesi	46,533,24
9	Toprak tahlil laboratuvarı	100,000,00
10	Sertifikalı tohumluk projesi	100,000,00
11	Mısır slajlık makine alımı	55,245,24
12	Akaryakı alımı	21,619,60
	TOPLAM	707,982,26

	GENÇLİK SPOR İL MÜDÜRLÜĞÜ	ÖDENEK
1	Babylift alımı	41.300,00
2	Tekerlekli Kayak Takımı alımı	9.500,00
3	Amatör Futbol Takımlarına Malzeme Alımı	21.250,00
4	Köy Turnuvalarına Malzeme Yardımı	5.500,00
5	Merkez ve İlçe Köylere Futbol Sahası yapımı ve Malzeme Yardımı	90.000,00
	TOPLAM	167.550,00

**İL ÖZEL İDARESİ 2005 YILI
ÇEVRE ORMAN MÜDÜRLÜĞÜ' NE AKTARILAN ÖDENEK**

S. N	İŞİN ADI	ÖDENEK
1	Tohumluk ceviz alımı	7,938,00
2	Tohumluk badem alımı	1,600,00
3	Fidanların nakliyesi	4,484,00
4	İhale ilan bedelleri	1,103,30
	TOPLAM	15,125,30

İL ÖZEL İDARESİ 2005 YIL KÜLTÜR TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ' NE AKTARILAN ÖDENEK		
S. N	İŞİN ADI	ÖDENEK
1	Malazgirt kutlamaları ve çeşitli etkinlikler için	147,853,00
2	Kitap kırtasiye ve büro malzemeleri alımı	30,217,00
	TOPLAM	178,070,00

2.2.3. PAYDAŞ ANALİZİ

Muş İl özel idaresi öncelikli Paydaşları:

Paydaş Adı
Vali
İl Genel Meclisi
Milli Eğitim İl Müdürlüğü
Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü
Sivil Toplum Örgütleri
Tarım İl Müdürlüğü
Kamu Sağlık Hizmet Birimleri
Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü
Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüğü
Sayıştay
Kooperatifler (Tarım)
Çevre ve Orman İl Müdürlüğü
Kaymakamlıklar
Çalışanlar
Çiftçiler
Türkiye Cumhuriyeti Karayolları
Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü

Paydaş görüşlerinin alınabilmesi için bir dizi toplantılar düzenlenmiş ve ayrıca Muş İl özel idaresi web sayfamızda anket formu yayınlanmıştır.

2.2.4. GZFT (GÜÇLÜ – ZAYIF – FIRSAT – TEHDİT) ANALİZİ

G Ü Ç L Ü Y A N L A R

- İl yönetiminin (Vali) desteği
- Karar alma ve icra yetkisi
- Bütçesini kendisinin yapması ve kendi meclisinin onaylaması
- İl Özel İdaresinin idari yapısı
- Sağlık ocakları ve hastane bakımından alt yapısının kısmen tamam olması
- Kalkınmada öncelikli il oluşu
- Sulama projelerinin tamamlanma olasılığı
- YİBO ve PİO başarısı
- Toprak, yaprak, su ve gübre analiz laboratuvar varlığı
- Altyapı çalışmalarına valilik desteği
- Engellilere yönelik eğitim kurumlarının varlığı
- Eğitim imkanlarının bina bakımından iyi seviyede olması

ZAYIF YANLAR

- Yatırım tercihlerinin yerinde kullanılmaması
- Dağınık ve imarsız yerleşim
- Meslek içi eğitim yetersizliği
- Eğitim ve sağlıkta kalitenin düşüklüğü
- Kanalizasyon problemi
- Yavaş işleyen bürokrasi
- Tarım arazileri envanteri
- Kaynak yetersizliği
- Çalışanların özlük haklarının yetersizliği
- Ücret dengesizliği, aynı işi yapan kişilerin farklı maaş alması
- Nitelikli personel eksikliği ve temininde güçlükler
- Plansız politik yatırımlar
- Deprem konusunda hem eğitim hemde donanım yetersizlikleri
- Kır- Kent arası hizmet düzeyi farkı
- Köy yollarının kalitesiz ve yetersiz oluşu
- İçme ve kullanma suyuna erişmede yetersizlik
- Çevre bilincinin yetersiz oluşu
- Muş Devlet Hastanesinin fiziki alt yapısının yetersiz oluşu
- İl Özel İdaresi ile ilçe yönetimleri ve belediyeler arasında organizasyon eksikliği
- İstatistik yetersizliği
- Hayvansal ve Tarımsal üretimin yeterince desteklenmemesi

F I R S A T L A R

- **Tarım arazilerinin bol ve bakir olması**
- **Hayvancılık ve Besicilik kültürünün varlığı**
- **Kayak turizmüne uygun bölgelerin varlığı**
- **Muş Lale'sinin ve Muş üzümünün varlığı**
- **Tütün Yetiştiriciliği konusundaki deneyim**
- **Yayla, kış, tarih, av, doğa turizm imkanları**
- **Eğitime %100 Destek Kampanyası vergi indirimi**
- **Teşvikler kapsamında bir il oluşumuz**
- **Sağlık hizmetinin tek çatı altında toplanmasıyla ilgili düzenlemeler**
- **Doğalgazın yaygınlaşması (ucuz ve temiz yakıt temini)**
- **Yerel yönetimlerin güçlenmesi**
- **Coğrafik açıdan Doğu Anadolunun Merkezinde olması bölge hava limanı imkanı sağlayabilir.**

TEHDİTLER

- İklim (Uzun ve Soğuk Kış)
- Coğrafi koşullar (Metropollere uzak, dağlık bir bölge)
- Kuzey Anadolu fay hattı üzerinde bir il olması
- Dağınık yerleşim alanları
- Çevre kirliliği (Su, toprak)
- Verimli tarım arazilerinin boş kalması
- Projelerin onaylanmasında merkez kaynaklı aksamlar
- Sanayi ve ticaretin gelişmemiş olması
- İlin kırsal kesiminden gençlerin merkeze göçü
- Ayrıca ilimizin ciddi göç veren bir il olması
- Doğal afetler (Don, dolu, çığ, sel)
- Arazilerin parçalı ve küçük olması
- Halkın sosyal güvencesinin eksikliği
- Çevre illerin ekonomik , turistik avantajları
- Siyasal baskılar - Genel -
- Fizibilitesiz yatırımlar
- Projelerinin yavaş ilerlemesi
- İl- içi gelir dağılımı dengesizliği

3. MİSYON – VİZYON VE İLKELER

3.1. MİSYON

Yasayla belirlenen mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçların karşılanmasında diğer kurumlarla olan hizmet çakışmalarını en aza indirerek kurum kaynaklarını öncelikli olarak Kırsal Kalkınmaya tahsis etmektir. Böylece bu alanlardaki sorunları önemli ölçüde çözmek ve halkın mutluluğunu sağlamak temel amacımızdır. Bunun dışında yasayla belirlenen diğer görev alanlarındaki hizmetleri verimli ve bir plan dahilinde etkili ve akılcı bir şekilde halkın yararına sunmaktır.

3.2. VİZYON (3 E)

Şeffaf,katılımcı, güler yüzlü bir yönetimle tüm çalışanlarıyla birlikte ve sürekli iyileştirmeye etkili hizmet sağlayarak;

- E k o n o m i k
- E m n i y e t l i
- E s t e t i k

bir tarzla zamanında hizmetler sunarak refah düzeyini yükseltebilmiş ve kalkınabilmiş iller arasında olmak.

3.3. İLKELERİMİZ

- ✚ Şeffaf olmak
- ✚ Katılımcı olmak,
- ✚ Düşük maliyetle çalışmak,
- ✚ Etkili olmak,
- ✚ İnsan haklarına saygılı olmak,
- ✚ Hukuka dayanmak
- ✚ Öngörülebilir olmak

4. STRATEJİK AMAÇLAR , HEDEFLER VE FAALİYETLER

4.1. SATRATEJİK AMAÇ 1

Kent-kır ve sosyo-ekonomik gruplar arasındaki hizmet farklılıklarını azaltan, çağdaş yaşamın gerekleriyle uyumlu, halkın ihtiyaç ve beklentilerine uygun bir anlayışla fiziki ve sosyal alt yapı çalışmaları yürütülecektir.

4.1.1. HEDEF : Çiftçilerin mahallinde bilinçlendirilmesi sağlanarak, kırsal alanda yeni ileri tarım teknik ve teknolojilerinin kullanımını yaygınlaştırıcı tedbirleri alarak, kırsal kesimin gelir seviyesi artırılabacaktır.

4.1.1.1. Faaliyet : İlgili kurum ve kuruluşların yanı sıra, temelde çiftçilerin mahallinde bilinçlendirilmesi amacını taşıyan ve 2004 yılında başlatılan Köy Merkezli Tarımsal Üretim Destek Projesinin kapsam ve içeriğinin genişletilerek, daha geniş bir kitleye hitap etmesi sağlanacaktır.

4.1.2. HEDEF : Tarımsal verimliliği ve ürün çeşitliliğini artırabilmek için, sulama suyu bulunan bölgelerde sulanabilir arazilerin sulamaya açılması sağlanacaktır.

4.1.2.1. Faaliyet : Önceki yıllarda yapılmış onarıma ihtiyaç duyan yerüstü sulama tesislerinin her yıl 3.000 ha alanın bakım onarımı yapılarak yenilenecektir.

4.1.2.2. Faaliyet : Başta tigem arazileri olmak üzere Hasköy ve Korkut ilçeleri ve bağlı köylerinde 5 yıl içinde 10.000 ha alanın drenaj çalışmaları yapılacaktır.

4.1.2.3. Faaliyet : Önceki yıllarda yapılmış olan his göletlerinden 2 tanesinin bakım ve onarımı idare imkanlarıyla yapılacaktır.

4.1.2.4. Faaliyet : Her yıl idare imkanlarıyla 2 adet his göleti yapılacaktır.

4.1.2.5. Faaliyet : Arpayazı ve Tabanlı su göletleri sulama kısımları yenilenecektir.

4.1.2.6. Faaliyet : Muş merkez Varto ilçesine bağlı köylerde vatandaş ve devlet İşbirliğiyle taş toplama işi yapılarak her yıl 5 ha. Arazi tarıma elverişli hale getirilecektir.

4.1.2.7. Faaliyet : Korkut sulama göleti havza iyileştirme çalışmaları için 5 yıl içinde 100.000 fidan dikilerek bakımları yapılacaktır.

4.1.2.8. Faaliyet : Tarla içi geliştirme çalışmaları yapılacaktır.

4.1.3. HEDEF : Yeterli ve sağlıklı içme suyu olmayan köylerin tamamı stratejik plan döneminde içme suyuna kavuşturulacak, çevre sağlığı açısından risk taşıyan yöreler ile turistik bölgelerde öncelikli olmak üzere kırsal kanalizasyon şebekeleri ile atık su tesislerinin yaygınlaştırılması çalışmalarına hız verilecektir.

4.1.3.1. Faaliyet :

- Susuz konumda olan 60 ünite,
- Suyu yetersiz olan 212 köy,
- Suyu yetersiz olan 85 ünite,

toplam 60 adet köy ve üniteden, 60 köy ve ünite stratejik plan döneminde suya kavuşturulacaktır.

4.1.3.2. Faaliyet : Plan döneminde suyu yetersiz olan köy ve üniteler için ek kaynaklar kullanılarak sorun giderilecektir.

4.1.3.3. Faaliyet : İnşaat programlarımızda bulunmayan fakat sonradan aciliyetine binaen yapımına gerek duyulan yenileme, geliştirme, yeniden suya kavuşturma ve su araştırması gibi limit dâhilindeki işlerden her yıl 30 adeti gerçekleştirilecektir.

4.1.3.4. Faaliyet : 7 adet susuz köyün içme suyu inşaatı 2006 yılı sonuna kadar tamamlanacaktır.

4.1.3.5. Faaliyet : 2010 yılına kadar hidrojeolojik etüdü yapılan susuz ve suyu yetersiz köy ve ünitelerden her yıl 5 adedinde yeni kuyu açımı ve kuyu yenileme çalışmaları idare imkânları ve ihale yöntemiyle yapılacak, ayrıca her yıl içme suyunu sondajdan temin eden en az 10 köyün sondajı kuyu geliştirme ve pompa tecrübe ekibince temizlenecektir.

4.1.3.6. Faaliyet : Şebekeli içme suyu bulunan ve topografik yapısı uygun olan köylerden ilk yıl 10'unda kanalizasyon şebekesi çalışmalarına başlanacak, 2006 yılından başlayarak 5 yıllık dönem sonunda 120 köyün kanalizasyon şebekesi bitirilecektir.

4.1.3.7. Faaliyet: Plan döneminde 40 adet atık su tesisi yapılacaktır (Fosseptik, doğal ve biyolojik arıtma tesisleri).

4.1.3.8. Faaliyet : 2010 yılına kadar 100 Ad cami ve köy konağı tadilatının yapılması için ödenek ayrılacaktır.

Strateji: Kırsal Kalkınmayı hızlandırabilmek için Avrupa Birliği ve Dünya Bankası kaynaklı gelir getirici ve istihdam yaratıcı projelerin hayata geçirilmesi için mali destek sağlanmasına yönelik gerekli tedbirler alınacaktır.

Strateji: Kanalizasyon ve içme suyu inşaatlarında mahalli katkılara önem verilerek, pür emanet sistemiyle hizmetlerin daha ucuza ve kısa zamanda yapılması sağlanacaktır.

	<p>4.1.4. HEDEF : Tüm köy yolları her mevsim emniyetli bir şekilde ulaşılabilen, köy yolu standardına uygun biçimde yapılarak, köy ve bağlularının ulaşım sorunu çözülecektir.</p>
	<p>4.1.4.1. Faaliyet : Mevcut asfalt yolların korunabilmesi için her yıl 200 km. 2. kat asfalt kaplama yapılacaktır.</p> <p>4.1.4.2. Faaliyet : 5 yıl içinde toplam 850 km. asfalt yol yapılarak, % 50 si asfaltlanmış olacaktır.</p> <p>4.1.4.3. Faaliyet : Plan dönemi içinde stabilize köy yollarının standartları yükseltilerek asfalta hazır hale getirilecektir.</p> <p>4.1.4.4. Faaliyet : 5 yıl içinde 536 km. tesviyeli yolun stabilize kaplaması yapılacaktır.</p> <p>4.1.4.5. Faaliyet : Mevcut köy yollarımızı afetlerden korumak, standardını yükseltmek ve sanat yapısı eksikliklerini tamamlamak için her yıl 10 adet menfez ve 600 metre büz yatırma işi yapılacaktır.</p> <p>4.1.4.6. Faaliyet : Asfalt ve stabilize kaplı yolların trafik levhaları 3 yıl içinde tamamlanacak ve trafik levhası tamamlanan yolların trafik levhası bakımları yapılacaktır.</p> <p>4.1.4.7. Faaliyet : Plan dönemi içinde köy yolu ile demiryolunun kesiştiği yerlerde gerekli yapılar yapılarak (üst geçit, alt geçit, bariyer ve flaşör), DDY ile hemzemin geçit sorunu çözülecektir.</p> <p>4.1.4.8. Faaliyet : Toplam 2503 km olan köy yolu ağından her yıl;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asfalt = Yılda yapılan = 170 (5 yıl için) x5 =850 km, • Stabilize = Yılda yapılan = 113.6 (5 yıl için) x5 =568 km, • km. stabilize yolun tamamı malzemeli bakımı, • 2503 km. yol ağının tamamı kar mücadelesi yapılacaktır. • 10 Ad Köprü yapımı • 30 Ad 5x40 menfez yapımı • 700 mt çeşitli ebatlarda menfez yapımı <p>4.1.4.9. Faaliyet : 2010 yılına kadar, 10 köyün köy içi yollarına parke taşı döşenecektir.</p>
	<p>4.1.5. HEDEF : Yatırım programlarında yer alan hizmetlerin yerine getirilebilmesi için iş makina parkının yenilenmesi ihtiyaç duyulan araç, gereç, makine ve ekipmanlar temin edilerek bunların bakım - onarım ve ikmalleri yapılacaktır.</p>
	<p>4.1.5.1. Faaliyet : Yatırım programlarında yer alan hizmetlerin planlanan sürede tamamlanabilmesi için ihtiyaç duyulan iş makinelerinin, tarımsal mekanizasyon alet, makine ve ekipmanlarının, hizmet araçlarının, büro, arazi ve laboratuvar çalışmalarında kullanılacak olan malzemelerin yatırım programlarına bağlı olarak alımları ile ihtiyaç duyulması halinde bakımları ve onarımları gerçekleştirilecektir.</p> <p>4.1.5.2. Faaliyet : İlimiz kış mevsiminde yoğun kar alan iller arasında olduğundan karla mücadele daha süratli ve verimli yapılabilmesi için ilin ihtiyaçları</p>

		olan kar makinelerinin ve ekipmanların stratejik plan içerisinde daha geliştirilmesi ve güçlendirilmesi yapılacaktır.
<p>4.2. SATRATEDİK AMAÇ 2</p> <p>Doğal kaynakları koruyarak, insanların ve hayvanların yeterli ve güvenli gıda tüketimini sağlamak üzere bitkisel ve hayvansal üretimin planlanarak arz açığı olan ürünlerin üretiminin artırılması, hedef kitlenin örgütleyerek kolektif çalışma anlayışlarının geliştirilmesi, eğitim ve yayım hizmetlerinin geliştirilerek sürdürülmesi sağlayarak çiftçilerin bitkisel üretim ile hayvancılıktan maksimum gelir almasını temin etmek .</p>		
	<p>4.2.1. HEDEF : Bitkisel üretimde arz açığı bulunan ve üretim birim getirisi yüksek olan ürün üretimlerini arttırmak, karlılığı az olan ürünlerin ihtiyaç durumuna bakılmaksızın ekim alanlarını azaltmak. Bu kapsamda yem bitkileri üretimini % 200 arttırmak, buğday alanını % 30 daraltmak(5 yılda).</p>	
		<p>4.2.1.1. Faaliyet : Yem bitkileri üretimini geliştirmek amacıyla her yıl en az 100.000 dekar alana yem bitkisi ekmek.</p> <p>Yıllık maliyet: $100.000 \times 222,27 = 22.227.000$ x40/100 = 8.890.800 YTL</p> <p>Yem bitkileri alanımız 260.000 Dekardır.</p> <p>$260.000 + 500.000 = 760.000$ Dekar alanın yem bitkilerine ayrılmış olması lazım.</p> <p>2005 yılı Müdürlüğümüzün yem bitkileri dekara maliyetleri hesabı dikkate alınmış ve bunların ortalama maliyeti bir dekar için: 222,27 YTL bulunmuştur.</p> <p>4.2.1.2. Faaliyet : Her yıl buğday üretim alanı olarak kullanılan 160.000 dekar alanın % 30 u olan 48.000 dekar alana başka ürün ekilmesini sağlamak.</p> <p>Yıllık maliyet: $48.000 \times 9,00 = 432.000$ YTL</p> <p>Yem bitkileri ekilişi yapıldığı takdirde bu alan bir nebze azalacaktır. Bununla birlikte ekilen yem bitkisi için sürüm masrafı artacaktır. Buğday ekili alanımız $160.000 \times 30 / 100 = 48.000$ dekar. Bir dekarın ikilemesi 2005 yılı hesaplamalarımıza göre 9 YTL'dir. $48.000 \times 9 = 432.000$ YTL</p>
	<p>4.2.2. HEDEF : İlimizde mevcut gıda üretimi yapan 103 işletmenin gıda sicili ve üretim izni almalarını sağlamak.</p>	
		<p>4.2.2.1. Faaliyet : İl genelinde bulunan üretim ve toplu tüketim yerlerinde her yıl en az 2.500 denetim yapmak,</p> <p>Yıllık maliyet: Her denetime en az 4 personel ile gidilecektir. Bir günde ortalama 14 işletmede denetim yapılacaktır. $2.500 / 14 \approx 180$ gün.</p> <p>$180 \times 4 = 720$ Adam / Gün x 60,00 = 43.200,00 YTL Yıllık Denetim maliyeti</p> <p>$43.200,00 \text{ YTL} \times 5 \text{ Yıl} = 216.000,00 \text{ YTL}$</p>

	4.2.3. HEDEF : Gübre ve ilaç kullanımında çiftçilerin bilinçlendirilmesi, bu amaçla kullanılan gübrenin % 50'sini toprak tahliline dayandırmak	
		4.2.3.1. Faaliyet : Her yıl en az 5.000 toprak tahlili yapmak. her tahlilin maliyeti 20,00 YTL $5.000 \times 5 \times 20,00 = 500.000,00$ YTL maliyete karşılık Numune sayısı x her numuneyi temsil eden alan x dekar başına kazanç x yıl sayısı $5.000 \times 20 \times 5 \times 5 = 2.500.000$ YTL kazanç sağlanacaktır.
	4.2.4. HEDEF : Tarımsal kalkınma kooperatif sayısını % 100 arttırmak, İlimizde mevcut sivil toplum örgütü olan birlikleri aktif hale getirmek,	
		4.2.4.1. Faaliyet : İlimizde 27 adet tarımsal kalkınma kooperatifi mevcuttur. $27 \times 100 / 100 = 27$ Her yıl en az 5 adet tarımsal kalkınma kooperatifi kurarak üretime geçmelerini sağlamak, Her bir kooperatif ortalama 800,00 YTL Devlet yardımı alarak işletmeye geçmektedir. $800,00 \times 27 = 21.600,00$ YTL
	4.2.5. HEDEF : Eğitim ve yayım faaliyetlerini arttırarak 5 yıl içerisinde çiftçilerimizin % 90'ına ulaşmak	
		4.2.5.1. Faaliyet : Her yıl 6 kişilik eğitim timimizle 6 ay eğitim yapılacaktır. $6 \times 180 = 1.080$ Gün / Adam, $1.080 \times 5 = 5.400$ Gün / adam Personelin günlük masrafı ortalama 20,00 YTL, araç ve ekipman gideri günlük 40,00 YTL $20,00 + 40,00$ YTL = $60,00$ YTL x $5.400 = 324.000,00$ YTL
	4.2.6. HEDEF : İlimizde bulunan büyükbaş hayvanların % 76 olan yerli ırk oranını % 50'ye indirmek	
		4.2.6.1. Faaliyet : Her yıl en az 20.000 büyükbaş hayvana suni tohumlama yapmak. Yıllık maliyet: Suni Tohumlama maliyeti 35,00 YTL olarak hesaplanırsa; $20.000 \times 35,00 = 700.000,00$ YTL x $5 = 3.500.000,00$ YTL, 20.000 hayvandan 14.000 yavru alınacaktır. Her yavrunun değeri ilave 400 YTL fayda sağlayacaktır. Toplam kazanç $14.000 \times 400 = 5.600.000$ YTL
	4.2.7. HEDEF : Her türlü koruyucu hekimlik hizmetleri uygulayarak salgın ve bulaşıcı hastalıkların verim kayıplarını önlemek	
		4.2.7.1. Faaliyet : Büyükbaş, küçükbaş, kanatlı ve arıların hastalıktan korunması için

	<p>gerekli aşılama ve tedaviyi uygulamak, hayvan hareketlerini kontrol ederek kaçak hayvan hareketlerine izin vermemek. Bu kapsamda her yıl 1.500.000 hayvanın aşılmasını sağlamak,</p> <p>Yıllık maliyet: Aşı dozu ortalama 0,8 YTL x 1.500.000 = 1.200.000,00</p> <p>1.200.000,00 x 5 = 6.000.000,00 YTL</p> <p>Her yıl 3 çeşit aşı yapılırsa toplam 18.000.000 YTL maliyet</p> <p>Kazanç : - ortalama % 5 kayıp önlenecek verim % 20 arttırılacak 630.000 kg k.baş eti 5.000.000 litre süt B.Baş 2.000.000 et 9.000.000 litre süt Toplam :9.630.000 kg et X 6 =15.780.000 YTL 14.000.000 x 0.5 =7.000.000 YTL</p> <p>Toplam :22.780.000 YTL aşılama dan kazanç sağlanacak.</p>
	<p>4.2.8. HEDEF : Arıcılığın gelişmesi için gerekli önlemleri almak. Muş balının marka olmasını sağlamak.</p> <p>4.2.8.1. Faaliyet : Süzme bal ambalajlama tesisini kurmak . Bu tesisin maliyeti 600.000 YTL olup kurulacak tesisin % 50 bedeli arıcılardan, kalanı İl Özel İdaresi veya temin edilebilirse yabancı fonlardan karşılamak.</p> <p>4.2.8.2. Faaliyet : Arı ürünlerinin kaliteden ödün verilmeden üretilmelerini sağlamak üzere bütün arıcılardan bal örneklerinin alınarak balda kalıntı ve rezidü kontrolü yapmak.Çıkan sonuçları Merkez Arıcılar birliğine yayımlanmak üzere göndermek. Yılda yaklaşık 200 numune alınacak olup her bir analiz bedeli 150 YTL dir. 150 x 200 = 30.000 YTL</p> <p>4.2.8.3. Faaliyet : Türk Patent Enstitüsüne başvurarak Muş Balının tescillenmesini sağlamak. Bu işlemin bedeli bir defaya mahsus 2.000 YTL olacaktır.</p>
	<p>4.3. SATRATEJİK AMAÇ 3</p> <p>Halkın sağlıklı ve yeşille barışık bir çevrede yaşayabilmesi ve doğal varlıkların sürdürülebilir kullanımının sağlanabilmesi için çevresel duyarlılığın arttırılmasını, bilinçli tüketim alışkanlıklarının kazandırılmasını ve çevrenin etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla, her türlü çevre kirliliğinin önüne geçilmesine yönelik çalışmalar yapmak, erozyonla mücadele etmek, orman köylüsünü kalkındırarak ormana olan baskıyı azaltmak ve av ve yaban hayatını koruyacak çalışmalar yapmak.</p>
	<p>4.3.1. HEDEF : Hava kirliliğini önlemek için etkin ve sürekli mücadele edilecek, konu ile ilgili gerekli tedbirler alınacaktır.</p> <p>4.3.1.1. Faaliyet :Hava kirliliği ile mücadele etmek için fidanlık sahasına, Bakanlığımız tarafından gönderilecek hava kirliliği ölçüm cihazı yerleştirilerek düzenli olarak kirlilik ölçümleri yapılarak gerekli tedbirler alınacaktır.</p> <p>4.3.1.2. Faaliyet : İlde bulunan tüm yakıt satıcıları her yıl düzenli olarak denetlenerek, kömür satıcılarının satış izin belgelerini almaları sağlanacak ve kalitesiz yakıt satışı ve kullanımı yerel yönetimlerle koordineli olarak engellenecektir.</p>
	<p>4.3.2. HEDEF : Tüm ilçe ve beldelerde katı ve tıbbi atıklarla ilgili olarak vahşi depolamadan</p>

	düzenli depolamaya geçilecektir.
	<p>4.3.2.1. Faaliyet : 2010 yılına kadar tüm yerel yönetimlerin katı atık düzenli depolama sistemine geçişleri sağlanmaya çalışılacaktır.</p> <p>4.3.2.2. Faaliyet : Sağlık kuruluşlarından kaynaklanan tıbbi atıklar kaynağından itibaren ayrı toplanması ve bertarafı sağlanacaktır.</p>
	<p>4.3.3. HEDEF : Değerlendirilebilir atıkların kaynağında ayrı toplanması ve geri kazanılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.</p>
	<p>4.3.3.1. Faaliyet : İl merkezinde katı atıkların düzenli depolanmaya başlamasıyla eş zamanlı olarak değerlendirilebilir atıkların kaynağından başlayarak ayrı toplanması ve geri dönüşümlerinin sağlanması, ilgili yerel yönetimlerle koordineli olarak başlanacak ve her yıl kapsamı artırılarak devam ettirilecektir.</p>
	<p>4.3.4. HEDEF : Öncelikle kent merkezlerinde gürültü kirliliğinin en aza indirilmesi için gerekli önlemlerin kent belediyesiyle koordineli olarak alınması sağlanacak ve her türlü çevre kirliliği, erozyonla mücadele ve ormanların korunması ile ilgili eğitim çalışmaları yapılarak toplumda çevre ve orman bilincinin oluşturulması sağlanacaktır.</p>
	<p>4.3.4.1. Faaliyet : Eğitim Çalışmaları; Çevre ve Ormancılık ile ilgili olarak yürütülen ve 2002-2005 yılları arasında 35 okulda verilen eğitim 2005-2006 yıllarında 20 okulda ve gelecekteki her eğitim öğretim yılında 20 okul olmak üzere 2010 yılına kadar toplam 135 ilköğretim okulunda verilecektir. Bu süreç sonunda yaklaşık olarak $135 \times 250 = 33.750$ öğrenciye $135 \times 10 = 1350$ öğretmene ve süreç ailelerle paylaşıldığı göz önüne alındığında $33.750 \times 3 = 101.250$ kişi toplamda $101.250 + 1350 = 102.600$ kişiye ulaşılması hedeflenmektedir. Bu oran il genel nüfusu ile kıyaslandığında yaklaşık % 22 ye tekabül etmektedir. Bunun yanında halka açık olarak her yıl il, ilçe merkezleri ve beldeler de tüm halka açık özellikle hava, su kirliliği ve ormancılık başta olmak üzere eğitim seminerleri düzenlenecektir. Bu süreçte de yaklaşık % 10 luk bir nüfusa hitap edilmesi ve genel toplamda Muş il sınırları içerisinde yaşayan yaklaşık %32 lik bir nüfusa ulaşılması hedeflenmektedir.</p>
	<p>4.3.5. HEDEF : İlimizde ciddi bir risk oluşturmaya başlayan su kirliliği ile mücadele etkin ve sürekli mücadele edilerek gerekli tedbirlerin alınması sağlanacaktır.</p>
	<p>4.3.5.1. Faaliyet : İl sınırları içerisinde oluşan kirliliklere anında müdahale ve yerinde tespit için laboratuvar kurmak, özellikle de su kirliliğinin tespit çalışmaları için birer adet spektrofotometre, PH metre, oksijen metre, sct metre(iletkenlik ölçer), seki diski(ışık geçirgenliği ölçer), termometre ve konuyla ilgili numune alma ve hazırlama kapları ile testler için gerekli ve yeterli miktarda test kitinin alınmasını sağlayarak gerekli ölçümleri yapmak ve gerekli tedbirleri almaktır. Bu ölçüm cihazları ve ekipmanlarının 2006 yılı şubat ayı piyasa değeri (cihazların özellik, kapasite ve alınacak kitlere göre değişse de) ortalama 25.000-30.000 YTL dir.</p>

	<p>4.3.6. HEDEF : Orman köylüsü ormanın faydaları ve önemi konusunda bilgilendirilecek, orman köylüsünün gelir seviyesini yükseltme çalışmaları yapılacak, mikro krediler verilecektir.</p>
	<p>4.3.6.1. Faaliyet : İlimizde orman içi ve bitişiğinde yer alan 92 adet köyde yıllık planlar dahilinde her yıl 30 köy olmak, 2010 yılı sonuna kadar ise $30 \times 5 = 150$ köy olmak üzere eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarıyla birlikte başta süt koyuncululuğu ve sığırcılığı olmak üzere mikro krediler verilmesi ve buralarda ormana olan baskının azaltılması sağlanmaya çalışılacaktır.</p>
	<p>4.3.7. HEDEF : İl genelinde doğal hayat ve yaban hayatı korunacaktır.</p>
	<p>4.3.7.1. Faaliyet : İl genelinde av ve yaban hayatı korunacaktır.</p>
	<p>4.3.8. HEDEF : Hava kirliliğini önlemek için il geneline doğalgazın getirilerek kullanımı ve yaygınlaştırılması teşvik edilecektir.</p>
	<p>4.3.8.1. Faaliyet : Alternatif enerji kaynakları üzerinde araştırmalar yapılacak özellikle doğal gazın orta ve uzun vadede ilde kullanılabilmesi için gerekli çalışmalar yapılacak jeotermal enerji imkanları araştırılacaktır.</p>
	<p>4.3.9. HEDEF : İlin su havzalarının; tarımsal faaliyetler, evsel ve endüstriyel atık sular nedeniyle kirlenmesini önlemek için çalışmalar yapılacaktır.</p>
	<p>4.3.9.1. Faaliyet : Sulak alanlar ile ilgili envanter çıkarılarak bu havzaların tarımsal faaliyetler, evsel ve endüstriyel atıksularla kirlenmesi önlenecektir. Bu amaçla tüm il, ilçe ve beldelerdeki kanalizasyon sistemlerinin atık su arıtma tesisi ile sonlandırılması süreci verilen "İş Termin Planları"ndaki taahhütler çerçevesinde 2011 yılının sonuna kadar gerekli mali kaynaklar temin edildiği takdirde bitirilmeye çalışılacaktır.</p>
	<p>4.3.10. HEDEF : Kentin ihtiyaç duyulan kesimlerinde yapılacak ağaçlandırma çalışmaları ile İlin orman alanları arttırılacak ve erozyonun etkisi ile yüzeysel suların da kirlenmesi önlenecektir.</p>
	<p>4.3.10.1. Faaliyet : İl genelinde yılda 1.500.000 fidan üretilerek bunun il genelinde yapılacak olan plan dahilinde dikimi ve korunması sağlanacaktır. Bu üretilen 1.500.000 adet fidanın bakanlık 2006 birim fiyatı baz alındığında $1.500.000 \times 0,90 = 1.350.000$ YTL satış değeri bulunmaktadır. 2006 yılı için 350 ha.lık alanın proje çalışması tamamlanmış olup, yıl içinde toplam 1350 ha. lık alanın ağaçlandırma çalışmasının yapılması hedeflenmektedir. Diğer yıllar için ise hedeflenen rakam her yıl için 500 ha.dır. Yani 2010 yılı için toplam 3350 ha.lık alanın ağaçlandırma çalışması yapılması hedeflenmektedir. Bu amaçla özellikle Muş ilinde ağaçlandırma alanının orman alanına % 2 olan oranını önümüzdeki 5 yıl içinde % 18' e çıkarmaktır.</p>
	<p>4.3.10.2. Faaliyet : Milli Eğitim Müdürlüğü ile koordineli olarak il genelinde her yıl</p>

	<p>için her bir öğrenciye bir fidan verilecek ve bu fidanın diktilererek aynı öğrencilerce bakımı sağlanacaktır. Muş ilinde ortalama 100.000 öğrenci olduğu hesap edilerek (2006 yılı 87.000) 2010 yılına kadar $100.000 \times 5 = 500.000$ fidan dikilmesi sağlanacaktır.</p>
<p>4.3.11. HEDEF : Önemli bitki ve kuş alanı olan sulak alanların biyolojik zenginliği korunarak eko turizme kazandırılacaktır ve yaban hayatını koruma sahalarının tespiti ve tesis edilmesi sağlanacaktır.</p>	<p>4.3.11.1. Faaliyet : Önemli ekolojik değerlere sahip sulak alanlarımızın biyolojik zenginlikleri korunarak eko turizme kazandırılması için çalışmalar yapılacaktır.</p>
<p>4.3.12. HEDEF : Önemli bitki ve kuş alanı olan sulak alanların biyolojik zenginliği korunarak eko turizme kazandırılacaktır.</p>	<p>4.3.12.1. Faaliyet : Önemli ekolojik değerlere sahip sulak alanlarımızın biyolojik zenginlikleri korunarak eko turizme kazandırılması için çalışmalar yapılacaktır.</p>
<p>4.3.13. HEDEF : Yaban hayatını koruma sahalarının tespiti ve tesis edilmesi sağlanacaktır. Sulak alanların tespiti ve kazanımı sağlanacaktır. Özel orman alanlarının oluşturularak endüstriyel orman ürünlerinin üretimi sağlanacaktır.</p>	<p>4.3.13.1. Faaliyet : Özel orman alanları oluşturularak bu alanlarda özellikle endüstriyel orman alanları oluşturulmaya çalışılacaktır. Bu konuda hedeflenen rakam yılda 20 ha. lık alan oluşturmaktır. Yani 2010 yılına kadar hedef $20 \times 5 = 100$ ha. dır.</p>
<p>4.4. SATRATEJİK AMAÇ 4</p> <p>Okulların fiziki altyapısını tamamlamak, Çağdaş bir eğitim ve öğretim için, ortam hazırlamak, iyi insan ve iyi vatandaş yetiştirmektir.</p>	
<p>4.4.1. HEDEF : Okuma – Yazma bilmeyen tek bir vatandaş kalmayınca kadar okuma-yazmayla mücadele edilerek ve okullaşma oranını en üst seviyeye çıkarmak.</p>	<p>4.4.1.1. Faaliyet : 2006 yılında 40 Wc Deponun yapılması ve 87 Wc Deponun Onarılması 19 İlköğretim, 5 Ortaöğretim okullarının sıvı yakıttan katı yakıtla dönüştürülmesi Okuma –yazma bilmeyen tek bir vatandaş kalmayınca kadar okumaz-yazmazla mücadele edilecek 2010 yılına kadar okumaz yazmaz oranının %97' çıkarılmasına çaba gösterilecektir.Okulöncesinde 2006-2010 yılına kadar</p>

	<p>okullaşmayı %60' çıkarılması. İlk öğretimde 2006-2010 yılına kadar ihtiyaç olan 845 derslik, her yıl için 211 derslik yaparak okullaşma oranını % 92, çıkartmak Ortaöğretimde 2006-2010 yılına kadar her yıl 57 derslik yapılarak 227 dersliğin yapılması hedeflenmiştir. Okullaşma oranı %50'ye çıkarılması, Her isteyen öğrencinin barına bileceği Öğrenci yurdunun (kız - erkek) Merkez İlçe 600, Bulanık ilçesi 200, Hasköy ilçesi 200, korkut ilçesi 200, Varto ilçesi 200 olmak üzere toplam 1400 kişilik kapasitenin 2010 yılına kadar hizmete açılması düşünülmektedir.</p>
<p>4.5. SATRATEJİK AMAÇ 5 Yasanın vermiş olduğu yetki dahilinde gerek kamu yapıları, gerekse özel yapıları çağın gereklerine, modern ekonomik ve güvenlik kriterleri ön planda tutmak kaydıyla yenilerini yapmak ve eskilerini güvenli hale getirmektir.</p>	
	<p>4.5.1. HEDEF : Bir plan dahilinde ve öncelik sırasına göre mevcut tüm kamu yapılarının yapısal ön incelemelerinin yapılması, gerek görülenlerin güçlendirilmelerinin yapılması; Adalar bazında zemini tanımak için, detaylı zemin etütlerinin yapılması; Kırsaldaki tüm yapıların envanterinin çıkarılması.</p>
	<p>4.5.1.1. Faaliyet : Depreme dayanıklı olmayan tüm yapılar yerine depreme dayanıklı yapılar yapılarak muhtemel bir deprem afetinde minimum zararla kurtulabilmeyi sağlamak; Mücavir alan dışında rasgele yerleşim yeri oluşmasını önlemek için, tüm yerleşim birimlerinin (Köy + Mezra) köy yerleşik alan paftalarının hazırlanması.</p>
<p>4.6. SATRATEJİK AMAÇ 6 Katılımcı yönetim anlayışı ile tüm sağlık kuruluşlarımızı çağdaş standartlara ulaştırmak halkımıza etkin, güvenilir kolay erişilebilir sağlık hizmeti vererek, kişiye topluma ve çevreye katığımız değeri sürekli ve belirgin biçimde artırmaktır.</p>	
	<p>4.6.1. HEDEF : Sağlık hizmetlerinde kalitenin yükseltilebilmesi için sağlık kurumlarının fiziki alt yapısı, donanımı ve personel ihtiyaçları optimal düzeyde karşılanması, İl merkezdeki hastanelere yığılmaları önlemek ve hizmetlerin ulaşılabilirliğini artırmak amacıyla ilçe devlet hastanelerde ve birinci basamağa bağlı sağlık ocaklarında personel ve tıbbi donanım eksiklikleri giderilip sağlık hizmetinin sunulması İldeki sağlık kurumları ve hizmet basamakları arasında koordinasyon ve işbirliği güçlendirilmesi</p>
	<p>4.6.1.1. Faaliyet : Bütün sağlık ocaklarına bilgisayar donanımı ile internet bağlantısını sağlanması ilçedeki sağlık grup başkanlıkları bünyesine koruyucu sağlık hizmetlerinin artırılması için ilimizin ilkim, ulaşım ve coğrafi yapısını göz önünde bulundurularak arazi araç ve kar aracının alınması İl merkez ve ilçe merkez sağlık ocaklarına dış ünitesi ve malzemelerini alarak dış muayenesini gerçekleştirmek Hastanelerdeki hasta yoğunluğu ve poliklinikteki bekleme azaltılması için poliklinik sayıları artırılarak kişinin hekim seçme özgürlüğünün sağlanması. Kendi hizmet binasında hizmet vermeyen sağlık ocağı ve sağlık evleri için hizmet binası , il genelinde nüfusu artan bölgelere ise yeni sağlık ocakları yapılması. Koruyucu sağlık hizmetlerine öncelik verilerek bu hizmetlerin temel sağlık hizmetleriyle birlikte yaygın sürekli ve etkili bir şekilde sunulmasının sağlanması. Toplum</p>

	<p>bilgilendirmek amacıyla halk sağlığı ve çevre sağlığı alanlarında eğitim çalışmalarını yapılması ve desteklenmesi.</p> <p>4.2.1.2. Faaliyet : Muş devlet hastanesi acil servisinin fiziki alt yapısının genişletilmesi. İl merkezindeki her iki devlet hastanesinde bekleme salonunu oluşturulması ve kamera sistemi oluşturularak hasta akıbeti hakkında bilgi veren monitörler yerleştirilmesi Muş Devlet Hastanesinin de hasta başı üniteler yerleştirilerek merkezi oksijen ve vakum sistemin oluşturulması Hastanelerde güneş enerji sisteminin olması Sağlık hizmetlerin kalitesini artırmak için yeni yatırımlarla destek verilmesi</p> <p>4.2.1.3. Faaliyet : Mevcut sağlık tesislerinin günümüz koşullarına uygun hale getirilmesini sağlamak. Birinci basamak sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve önemi hakkında halkı bilinçlendirmek Muş Devlet Hastanesinin ameliyathanesini genişleştirilmesi ve hasta raylı transfer sisteminin ve personel kademeli geçiş sisteminin oluşturulması. Kanser erken teşhis ve tanı merkezinin kurulması. Danışmanlık hizmeti anlamı kapsamında kalite yönetim sistemi konusunda hizmet alınması. Kadın doğum ve çocuk hastanesinde evlilik öncesi danışma merkezinin kurulması. Pnömatik tüp sisteminin kurulması (hastane içerisinde belirlenen belirli Terminallerden kan tetkik materyalleri ve acil ilaçların gidiş – geliş olmak üzere her iki yönde transportunu sağlayacak hava basınçlı bir sistemdir.)</p>
4.7. SATRATEJİK AMAÇ 7	
<p>Muş İlinin Kültür ve turizm değerlerini (tarihi ve doğal) ulusal ve uluslar arası alanda tanıtmak amacıyla, belediyelerin, sivil toplum kuruluşlarının, turizm sektörü ile ilgili diğer kurum ve kuruluşların katılımı ile ulusal ve uluslar arası düzeyde etkin bir tanıtım ve pazarlama faaliyeti yürütülecektir.</p>	
	<p>4.7.1. HEDEF : Muş Lalesi ve Muş Üzümünün tanıtımını yapmalıyız. İlerdeki Kültür ve Sanat faaliyetlerine her türlü destek verilecektir. Kültür ve tabiat varlıklarını koruma altına alınarak, Hamurpet, Haçlı Gölü'nün balıkçılık ve turizme açılması amacıyla gerekli alt yapı çalışmaları özel sektör iş birliği ile 2009 yılına kadar tamamlanacaktır. Yayla ve kamp turizmini geliştirmek amacıyla, Kurtik Dağı, Bilican Dağları, Koğ Tepesi, Hamurpet Dağı, Şerafettin Dağları ve Süphan Dağı yaylarının tanıtım faaliyetleri yapılacak ve otantik yaşam ve mimari yapıya sahip bulunan tarihi eserler ve doğal güzelliklerini tanıtıcı projeler hazırlanarak 2010 yılına kadar alt yapıları tamamlanarak turizme açılmaları sağlanacaktır. Malazgirt kalesi ve tarihi Murat köprüsünün restorasyonu devam ettiğinden %100 bitimini 2011 yılına kadar tamamlanacak ve Arak Kilisesi, Çengili Kilisesi, Hapset Kalesi vb. diğer tarihi ve kültürel yapıtların restoreleri için projeler hazırlanacaktır.</p>
	<p>4.7.1.1. Faaliyet : Tanıtım ve pazarlama için 10 bin kitap,10 bin CD, 10 bin broşör İl Özel İdaresi bütçesinden ayrılacak ödenekle 2008 yılına kadar yurtiçi ve yurtdışı Kültür ve Turizm birimleri, Belediye ve Valiliklere gönderilecektir. Muş Lalesi ve Muş Üzümünün tanıtımı için proje ve alt yapı harcamaları için ihtiyaçlan duyulan mali kaynak İl Özel İdare bütçesinden karşılanacaktır. Malazgirt Kalesi ve Tarihi Murat Köprüsünün restorasyonlarının bitmesi için gerekli girişimlerde bulunulacaktır. İnanç ve doğal turizm için Hapset Kalesi, Arak Kilisesi, Çengili Kilisesi vb. tarihi kültürel yapıtların restorasyonları için projeler hazırlanacak 2010 yılına kadar tamamlanacaktır. Maliyet tutarı İl Özel İdare bütçesinden karşılanacaktır.</p>

4.8. SATRATEJİK AMAÇ 8

Ticaret ve sanayi bakımından ilimizin ekonomisini geliştirmek amacıyla tarım ve hayvancılığa dayalı sanayi potansiyelini göz önünde bulundurarak bu alanda sanayinin geliştirilmesi için çalışmalar yapmak, yatırım yapacak olan kişi veya tüzel kişilere öncülük etmek. İstihdam yaratacak alanlarda projeler geliştirip müteşebbisleri yönlendirmek.

4.8.1. TARIM SEKTÖRÜNDE YAPILABİLECEK HEDEFLER :

Seracılık, Sebze ve Meyve Yetiştiriciliği, Kültür Mantarı üretimi ile ilgili vatandaş bilgilendirmek ve sanayiye yan ürün olarak sebze ve meyve ekiciliğine teşvik etmek, Bölgede daha önceleri yapılan Bağcılıktaki tecrübelerle daha modern bağcılık yöntemleri araştırmak Hayvancılığı desteklemek Muş Lalesini ekonomiyeye kazandırılmak. Organik tarımcılığın geliştirilmesi ve yaygınlaştırmak Yatırımcılara her türlü alt yapı hizmetleri ve danışmanlık hizmetleri vermek. İl'de yaşanan göçü önlemek için istihdamı artırıcı yatırımları teşvik etmek Tarımsal hasılatın artırılması için Muş ovasının geleceği yönünden önemli olan drenaj projesinin hayata geçirilmesi için gerekli çalışmaları yapmak.

4.8.1.1.Tarım Sektöründe Faaliyetler :

Tarımsal Hasılatın artırılması için Muş Ovasının geleceği yönünden önemli olan drenaj projesinin hayata geçirilmesi için gerekli çalışmaların desteklenmesi, Tarımcılıkla ilgili Seracılık, Bağcılık, Sebze ve Meyve ekiciliği, Organik tarımcılığın yaygınlaştırılması ile ilgili alt yapı destek çalışmalarının sağlanması, Yatırımcılara danışmanlık hizmetlerinin İl Özel İdaresi tarafından yapılması

4.8.2.HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDE HEDEFLER :

Alabalık Yetiştiriciliği ile ilgili halkı bilinçlendirerek bölgede bulunan kaynak sularında havuzların yapılması ve alabalık tesislerinin yaygınlaştırmak, Arıcılık konusunda yatırımcılara arıcılık ile ilgili eğitim hizmetlerinin verilerek arıcılığa teşvik etmek, Et ve süt besiciliği ile ilgili modern tesislerin kurulmasını desteklemek, Yumurta ve et Tavukçuluğu modern tesislerde yetiştirilmesini desteklemek, Pastörize Süt ve Süt Mamulleri Üretim Tesisi konusunda yatırımcılara destek vermek. Yatırımcılara Küçük oranlarda ortak olarak alt yapı desteği verilmesi Yurtdışı kredi desteği ile yapılabilecek olan yatırımların İlimizde yapılabilmesi için, bu kredilerin şartlarında olan gerekli katkı payını İl Özel İdaremizce karşılamak.

4.8.2.1.Hayvancılık Sektöründe Faaliyetler :

Hayvancılığın desteklenmesi ile ilgili Alabalık Yetiştiriciliği, Arıcılık, Et Besiciliği, Süt Besiciliği, Kümes Hayvancılığı ile ilgili küçük oranlarda yatırımcılara ortak olarak alt yapı desteğinin İl Özel İdaresi Müdürlüğü tarafından yapılması.

4.9. SATRATEJİK AMAÇ 9

Muş ilinde her ne sebeple olursa olsun ve nerde yaşıyorsa yaşasın, dezavantajlı durumda bulunan aile ve bireylere; sosyal hizmetlerin teknik ve farklı hizmet modülleriyle onlara sosyal, bilişsel ve ekonomik olarak destek vererek, onları toplum içinde kendi kendilerine yeterli hale getirmek ve insan haysiyetine yakışır bir yaşam sürdürmelerini sağlamaktır.

4.9.1. HEDEF : Sosyal Hizmet alanında Devlet desteğine ihtiyacı olan her aile ve bireye zamanında, durumuna uygun sosyal hizmet modüllünün sunulması.

4.9.1.1. Faaliyet : Alanda çalışmak üzere yeterli (merkez ilçede iki, diğer ilçelerde birer) meslek elemanı görevlendirilerek, hizmetin zamanında sunulması için araç tahsisini de yaparak ve yeterli mali kaynak sağlanarak zamanında ihtiyaç sahibine ulaşılabilecek.

4.9.1.2. Faaliyet : Kurulan yeni şube müdürlükleri aracılığı ile vatandaşa bu şube müdürlükleri aracılığıyla kısa sürede ulaşılabilecek.

4.9.2. HEDEF : İl genelinde yaşayan kimsesiz, yardıma muhtaç çocuk, genç, yaşlı, özürllü vb. tüm risk altındaki bireylere ulaşmak.

4.9.2.1. Faaliyet : Dezavantajlı durumda bulunan vatandaşlarımıza kısa zamanda ulaşmak için bu alanda faaliyet gösteren ve hizmet yapan tüm kamu kurum ve kuruluşlarıyla ve de sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapmak. (Sağlık ocakları-evleri, okullar, muhtarlıklar, belediyeler vb.)

4.9.3. HEDEF : Dezavantajlı durumda bulunan vatandaşın mümkünse ikamet mahallinde sunulacak hizmetle kendisine yardımcı olmak.

4.9.3.1. Faaliyet : Tespit edilen risk altındaki vatandaşın ihtiyaç duyduğu hizmete kısa sürede ulaşımını sağlamak üzere, hizmet sunan kurum/birimle irtibata geçilerek çözüm bulunması kolaylaştırılacak

5. GENEL DEĞERLENDİRME

Gelecek birçok belirsizlik ile dolu iken plan yapmak gerçekten zordur. Buna rağmen, sanayi ve teknolojide öne çıkmış birçok ülke uzun bir zamandan beri stratejik planlama ile uğraşmaktadırlar. Örneğin, Japonya 200 yıllık, Amerika Birleşik Devletlerinde 50 yıllık planlar yapılmaktadır. Planlama, gelecekle uğraşır. Geleceğin tasarımı söz konusu olduğunda, gerek bireylerin gerekse kurumların geleceklerinin kendi isteklerine uygun olarak belirlenmesinin ön şartı olarak Vizyon kavramının iyi bilinmesi ve sanal gerçeklikle uygulanabilir bir vizyon arasındaki farkın iyi anlaşılması gerekir. Bir diğer can alıcı husus ise Stratejik Planlama bir kurumda görev alan her kademedeki kişinin katılımını ve kurum yöneticisinin tam desteğini içeren sonuç almaya yönelik çabaların bütünüdür. Bu anlamda paydaşların ihtiyaç ve beklentileri, paydaşlar ve politika yapıcıların kurumun misyonu, hedefleri ve performans ölçümünün belirlenmesinde aktif rol oynamasını ifade eder.

Stratejik Plan ile şu beş temel soruya verilen yanıtların yer aldığı bir rehber niteliği taşır:

- Şu anda neredeyiz?
- Nerede olmayı istiyoruz?
- Gelişmemizi nasıl ölçebiliriz?
- Olmak istediğimiz yere nasıl ulaşabiliriz?
- Gelişmemize yönelik yol haritamızı nasıl saptayabiliriz ve denetleyebiliriz?

Bu sorulara verilecek yanıtlar ve stratejik planın diğer unsurları stratejik planlama belgesinin içeriğini oluştururlar .

Bu raporla Muş İl Özel İdaresi olarak değişen ve hızla ilerleyen dünya da; **kırsal kalkınmayı** kendine öncelikli öz görev kabul ederek bir çalışma hazırlandı. Kır ile kent arasındaki farklılıkları en aza indirerek vatandaşların yaşam kalitesini artırmak için kaynaklar oranında bir plan oluşturmayı hedefledi. Başta üst yönetim olarak tüm plan dahilindeki unsurlar hedefin önemini kavrayarak yola koyuldu.

Bu temennilerle planı hazırlayan Stratejik Planlama Ekibi, Stratejik Planın meyvelerini göreceği günü sabırsızlıkla beklemektedir.

T.C.
MUŞ İL ÖZEL İDARESİ
Genel Sekreterlik

Sayı : M.490.İÖİL/
Konu : Stratejik Planlama Hk.

...../ .... / 2006

VALİLİK MAKAMINA

MUŞ

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca yürütülmekte olan, Kuruluş Düzeyinde Stratejik Planlama Çalışmaları ile kamu kuruluşlarının, kalkınma planları ve programlarda yer alan politikalar ve makro hedefler çerçevesinde kendi stratejik planlarını hazırlamaları ve gelecek dönemlerde kuruluş bütçelerini bu planda öngörülen kuruluş misyonu, vizyonu, amaç ve hedefleri doğrultusunda oluşturmaları gerekmektedir.

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, çalışmalarda yönlendirme, izleme ve değerlendirme işlevini üstlenmiştir. Elde edilen sonuçlara bağlı olarak yayımlanan Kamu Kuruluşları İçin Stratejik Planlama Kılavuzu geliştirilmekte ve uygulamanın tüm kamu kuruluşlarına yaygınlaştırılmasına yönelik mevzuat düzenleme, yönetmelik oluşturma çalışmaları devam etmektedir.

Genel Sekreterliğimizce, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından yürütülmekte olan stratejik planlama çalışmaları dikkate alınarak Stratejik Planlama taslağı hazırlanmıştır. Bu taslak başta Sayın Vali İbrahim ÖZÇİMEN olmak üzere İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği , İl Genel Meclisi Başkan ve Üyeleri, tüm İl Müdürlükleri ve Paydaş diye adlandırdığımız İl Özel İdaresi hizmetlerinden direkt veya endirekt etkilenen Sivil Toplum Teşkilatları iştirak etmişlerdir.

İl genel meclisinin ilave ettiği içme suları için minimum hedef yıllık 45 köy olması aşağıda anılan durum analizi noktasında hedeflerimizi üstünde bir mana arz etmektedir.

Faaliyet 1.3.1.

- **Susuz konumda olan 60 ünite**

Toplam 60 adet köy ve üniteden, 60 köy ve ünite stratejik plan döneminde suya kavuşturulacaktır.

Yılda 45 köy hedefi yukarıda ki maddeyle çelişmektedir.

Uygun görüşle arz ederim.

Ahmet GÜNGÖR
Genel Sekreter

MUŞ TÜRKÜSÜ

Havada bulut yok bu ne dumandır
Mahlede ölüm yok bu ne şivandır
Bu yemen elleri ne de yamandır

Ano Yemen'dir gülü çemendir
Giden gelmiyor acep nedendir
Burası Muş'tur yolu yokuştur
Giden gelmiyor acep ne iştir

Mongokun suları ovaya akar
Ağam asker olmuş yüreğim yakar
Gözlerim kan çanak ağama bakar

Gider isem ağam sana köleyim
Cemalin bir gülsün ben de geleyim
Yemen çöllerinde senle öleyim

Şafağın atmışta terkisin bağlar
Yavuklunun oturmuş için kan ağlar
Hasretin dayanmaz bostanlar bağlar

Saçımın telini edem hedayet
Günahım yoğtur ki dilem nedamet
Muş'tan başka yoğmu burda velayet

Kışlanın önünde çalınır sazlar
Gözlerim ağlıyor yüreğim sızlar
Yemen'e gidene ağlıyor kızlar

Karasu uzanır sıra söğütler
Yüzbaşım oturmuş asker öğütler
Yemen'e gidiyor baba yiğitler

Kışlanın önünde redif sesi var
Açın çantasına bakın nesi var
Bir çift potin ile birde fesi var

Tüfekler çatıldı kaşlar çatıldı
Ağam mavzer-ilen öge atıldı
Alkanlar içinde kuma yatıldı

Tez gel ağam tez gel dayanamirem
Uyku geflet basmış uyanamirem
Ağam öldüğüne inanamirem